

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

**на тему: ПСИХОЛОГІЧНА ОЦІНКА ЗНАЧИМОСТІ МЕДІАЦІЇ ПІД ЧАС
РОЗГЛЯДУ СПОРІВ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ**

Виконала: студентка II курсу, групи
8.0539- з

спеціальності 053 Психологія

Титаренко Марина Володимирівна

Керівник: д.психол.н., доцент кафедри
психології Горбань Г.О.

Рецензент: к.психол.н., доцент кафедри
психології Грединарова О.М.

Запоріжжя
2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології

Кафедра психології

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

« ____ » _____ 2020 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

_____ Титаренко Марина Володимирівна _____

1. Тема роботи Психологічна оцінка значимості медіації під час розгляду спорів у судовому процесі

керівник роботи Горбань Г.О. к.психол.н., доцент кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від «14» липня 2020 року № 1032-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) проаналізувати поняття медіації; досліджувати систему принципів медіації; вивчити види і моделі медіації; провести аналіз організаційних і процедурних аспектів приватного медіації; визначити, можливості інтегрування медіації в діяльність окремих юрисдикційних органів.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Горбань Г.О., доцент		
Розділ 1	Горбань Г.О., доцент		
Розділ 2	Горбань Г.О., доцент		
Висновки	Горбань Г.О., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-березень 2020 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2020 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-травень 2020 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	вересень-жовтень 2020 р.	Виконано
6	Написання висновків	листопад 2020 р.	Виконано
7	Нормоконтроль	листопад 2020 р.	Виконано

Студент _____ Титаренко М.В.

Керівник роботи _____ Горбань Г.О.

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О.М. Грединарова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра : 79 сторінок., 42 джерела.

Об'єкт дослідження: психологічна оцінка значимості медіації.

Предмет дослідження: психологічна оцінка значимості медіації під час розгляду спорів у судовому процесі.

Мета дослідження: дослідити значимість медіації під час розгляду спорів у судовому процесі.

Гіпотеза дослідження: порівняльна характеристика умов, підстав і порядку звернення до медіатора на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду; процесуальні наслідки укладення медіативного угоди в цивільному процесі на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду.

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз і систематизація психологічної, педагогічної, терапевтичної та методичної літератури з проблеми;
- емпіричні: спостереження, анкетування, тестування;
- методи обробки даних: кількісний і якісний аналіз.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що психологічна оцінка значимості медіації під час розгляду спорів у судовому процесі.

Галузь використання: Практична значимість роботи полягає в тому, що висновки і пропозиції автора можуть бути використані в правотворчій і правозастосовчій діяльності, в практичній діяльності медіаторів при проведенні примирних процедур.

ПСИХОЛОГІЧНА ОЦІНКА, ЗНАЧИМОСТІ МЕДІАЦІЇ, СПОРИ У СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.

SAMMARY

Титаренко М.В/ Psychological Assessment of the Mediation Significance in Litigation.

The qualifying work of the master: 79 pages., 42 sources.

Object of research: psychological assessment of the significance of mediation.

Subject of research: psychological assessment of the importance of mediation in litigation.

The purpose of the study: to investigate the importance of mediation in litigation.

Research hypothesis: comparative characteristics of the conditions, grounds and procedure for applying to a mediator at the stage of preparation of the case for trial and at the stage of trial; procedural consequences of concluding a mediation agreement in civil proceedings at the stage of preparation of the case for trial and at the stage of trial.

Research methods:

- theoretical: analysis and systematization of psychological, pedagogical, therapeutic and methodological literature on the problem;
- empirical: observations, questionnaires, testing;
- data processing methods: quantitative and qualitative analysis.

The scientific novelty of the work is that the psychological assessment of the importance of mediation in litigation.

Field of use: The practical significance of the work is that the conclusions and proposals of the author can be used in law-making and law enforcement activities, in the practical activities of mediators in conciliation proceedings.

Keywords: psychological evaluation, significance of mediation, disputes in trial procedure.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕДІАЦІЇ В СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ.....	9
1.1. Поняття та сутність медіації.....	9
1.2. Особливості проведення медіації в судовому процесі.....	16
1.3. Соціально-психологічний аналіз проблеми сучасної медіації в судовому процесі.....	43
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ПОРЯДКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ.....	53
1.1. Порівняльна характеристика умов, підстав і порядку звернення до медіатора на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду.....	53
2.2. Процесуальні наслідки укладення медіативного угоди в цивільному процесі на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду.....	61
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі особливу значення набувають механізми саморегулювання, коли суб'єкти суспільних відносин мають можливість самостійно встановлювати правила поведінки і контролювати їх дотримання. Зріст активності і відповідальності учасників цивільного обороту дозволяє державі делегувати частину своїх повноважень в певних сферах інститутам громадянського суспільства. Зарубіжний досвід свідчить про тому, що дозвіл і врегулювання правових спорів відноситься до однієї з таких сфер. Так, при аналізі підсумків судових реформ, проведених у другій половині ХХ століття в країнах континентальної Європи, слід звернути увагу на загальний відмову від «державного патерналізму» (Коли дозвіл правових спорів здійснюється виключно в ході правозастосовчої діяльності, прийнявши відповідне обов'язкового для виконання рішення) і перехід до «плюралістичному підходу», то є визнання необхідності забезпечення конфліктуючим особам права вибору способу врегулювання їх розбіжностей шляхом надання можливості використання примирних процедур.

На сьогоднішній день в судовий розгляд та інші юрисдикційних механізми розгляду і вирішення цивільних (в широкому сенсі) справ є основними способами захисту порушених прав, свобод і законних інтересів. Однак не можна заперечувати, що в сучасних умовах становлення і динамічного розвитку громадянського суспільства вони часто виявляються недостатньо ефективними. Учасники спірних правовідносин стають все більше зацікавленими в самостійному врегулюванні виникаючих протиріч на взаємовигідній основі при здійсненні ними контролю над використовуваною процедурою і її результатом. Такі потреби не знаходять повного задоволення в рамках судової процедури, що обумовлює необхідність дослідження і розвитку інших способів врегулювання правових спорів, зокрема, медіації.

На сьогоднішній день накопичено значний досвід інтегрування процедур примирення за сприяння посередника в правові системи різних держав. У багатьох зарубіжних країнах медіація існує і застосовується як особлива форма врегулювання суперечок поряд і під взаємозв'язку з судовим розглядом. На Об'єкт дослідження: психологічна оцінка значимості медіації.

Предмет дослідження: психологічна оцінка значимості медіації під час розгляду спорів у судовому процесі.

Мета дослідження: дослідити значимість медіації під час розгляду спорів у судовому процесі.

Гіпотеза дослідження: порівняльна характеристика умов, підстав і порядку звернення до медіатора на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду; процесуальні наслідки укладення медіативного угоди в цивільному процесі на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду.

Мета конкретизована через вирішення наступних завдань:

- 1) проаналізувати поняття медіації;
- 2) досліджувати систему принципів медіації;
- 3) вивчити види і моделі медіації;
- 4) провести аналіз організаційних і процедурних аспектів приватного медіації;
- 5) визначити, можливості інтегрування медіації в, діяльність окремих юрисдикційних органів.

Методи дослідження:

- теоретичні: аналіз і систематизація психологічної, педагогічної, терапевтичної та методичної літератури з проблеми;
- емпіричні: спостереження, анкетування, тестування;
- методи обробки даних: кількісний і якісний аналіз.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що психологічна оцінка значимості медіації під час розгляду спорів у судовому процесі.

Галузь використання: Практична значимість роботи полягає в тому, що висновки і пропозиції автора можуть бути використані в правотворчій і правозастосовчій діяльності, в практичній діяльності медіаторів при проведенні примирних процедур.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел 42 найменування. Загальний обсяг основного тексту 79 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ МЕДІАЦІЇ

1.1. Поняття та сутність медіації

Медіація (від англ. Mediation - посередництво) означає позицію нейтральності, «середнього шляху», середини між двома думками, точками зору. Походження терміна "медіація" пов'язане з латинського "mediare" (бути посередником, брати участь в переговорах). Завдання медіації як нової соціально-гуманітарної технології - привести учасників конфлікту до примирення.

Медіація - це спосіб врегулювання конфлікту за участю професійного посередника (медіатора), який допомагає учасникам спору розібратися в конфлікті і його вирішити. Медіатор допомагає вирішувати конфлікти різного роду: шкільні (між учнями, учнями і вчителями, батьками та учнями, батьками та вчителями), сімейні (між дитиною і батьками, дитиною та іншими членами сім'ї, батьків один з одним), трудові (між працівниками всередині колективу, між організаціями), судові (по громадянським і кримінальних справах) та інші.

Зусилля медіатора спрямовані на зміну фокуса бачення конфлікту спору - не як протиставлення, а як проблеми, яку можна і потрібно вирішити. Використання медіації дозволяє по-новому розглянути і вирішити конфлікт: як можливість для його учасників побудувати конструктивно відносини. Після проведення процедури укладається угода, що має юридичну силу.

Області, в яких показано використання медіації, пов'язані з конфліктами, де вирішуються питання врегулювання не тільки майнова або ділових відносин, але збереження міжособистісних відносин між сторонами.

Медіація має важливі переваги в порівнянні з іншими способами вирішення спорів.

До числа психологічних переваг відносяться наступні: гуманності процедури; можливість відновлення і збереження партнерському і дружніх відносин в сьогоденні, а також профілактика виникнення подібних конфліктів у майбутньому; врахування інтересів, потреб, бажань і думок сторін; зацікавленість учасників в формулюванні та прийнятті рішень; конфіденційність і взаємна вигода для сторін; підвищення особистісної компетенції суб'єктів в досвіді конструктивного вирішення конфліктів.

Економічні переваги пов'язані з економією сторонами часу, особистісних ресурсів і фінансових коштів, що витрачаються на вирішення конфлікту. Крім того, технологія медіації практична і ефективна.

Світоглядно цей метод вирішення спорів спирається на положення про те, що конфлікт має вирішуватися самими конфліктуючими. Саме вони є суб'єктами спору, більше інших освідомлені про джерела конфлікту і його аспектах, часто невідомих іншим і приховуваних самими його учасниками, вони володіють найбільш точними відомостями про його обставини, ніж будь-хто інший.

В даний час медіація як спосіб вирішення спорів активно застосовується в таких країнах як Австралія, Англія, Голландія, Німеччина, Іспанія, Італія, Канада, Нова Зеландія, США, Франція Тут медіація довела свою ефективність в плані вирішення проблем в багатьох областях соціального життя, таких як сімейні відносини, сфера освіти, трудові, майнові відносини.

Перші згадки про участь посередника при вирішенні конфліктів знаходять в літературних джерелах, створених ще до нашої ери (Месопотамія, Стародавня Греція, Стародавній Китай та ін.) І в більш пізні періоди (Африка, Індія, Іспанія, Латинська Америка, Японія). Про необхідність мирним способом врегулювати конфлікти є вказівки в Біблії і Корані.

Як самостійна процедура медіація виникла в США в сере дині 70-их років 20-го століття. Однією з передумов виникнення медіації як соціального інституту в США з'явилися зміни ставлення-ний в американській економіці. Концепцію медіації створили вчені Гарвардської школи права Р. Фішер і У.

Юрі, які запропонували новий підхід до роботи з конфліктом [2]. У 1980-ті роки 20-го століття технологія медіації поширюється в Європі: Англії, Німеччини, Італії, Фінляндія, Франції та ін. На сьогоднішній момент часу Європейська комісія рекомендує країнам - членам Європейського союзу розширювати сферу дії медіації. Медіацію розглядають як альтернативу судовому процесу.

В даний час в нашій країні процедура медіації може бути реалізована в наступних формах: позасудова (невисокий рівень формалізації процедури); досудова (сторони звертаються до медіатора за домовленістю); судова.

Фундаментом використання медіації є соціальна система суспільства. Це пов'язано з тим, що медіація по суті є відповіддю на суспільну потребу в плані участі людей в відправлінні правосуддя і їх бажання вирішувати конфлікти самостійно.

Медіація особливо необхідна в тих випадках, коли у сторін мають домовленості, які вони не можуть озвучити третім особам; коли роздратування і емоції ускладнюють ефективне спілкування сторін; коли сторони обмежені в часі і в засобах; коли сторони хочуть зберегти партнерські або емоційно-позитивні відносини, а також орієнтовані на взаємодію в майбутньому [3].

Вітчизняні дослідники прогнозують наявність певних труднощів при просуванні медіації в нашій країні і внедріння її в соціальне життя суспільства [4].

Майбутні проблеми автори пов'язують з новизною цього соціального проекту, особливостями російського менталітету, домінуючими стереотипами щодо шляхів і способів вирішення конфліктів. Традиційно в нашій культурі конфлікт розгадується переважно як протиборство і зіткнення, а конфліктуючих - як непримиренні противники, націлені тільки на досягання перемоги. Готовність до компромісів і примирення в нашій культурі асоціюється радше зі слабкістю, ніж з силою. Слід враховувати також вплив соціальних чинників (боязнь осуду з боку оточуючих за «винесення сміття з хати»), психологічних

(невіра у дієвість процедури і можливості фахівців), економічні (відсутність практики підрахунку збитків при конфліктах).

Крім того, наше суспільство недостатньо поінформоване відносно можливостей інституту медіації. Ще одна проблема - поки що недостатній кадровий резерв посередників.

На наш погляд, для того, щоб медіація стала частиною соціального життя нашого суспільства, необхідні: високий рівень професійної підготовки медіаторів, їх готовність до вирішення складних людських конфліктів (неграмотна робота медіаторів на початкових етапах впровадження медіативних практики може привести до дискредитації самої ідеї); переважно комплексне ведення медіації (Найбільш вдале поєднання, на наш погляд, - фахівець-психолог сов місцево з юристом); вміле використання наукових теоретичних психологічних знань, а також технік, прийомів і психотехнологій в медитативній практиці.

Медіація як методологія, технологія і метод інтегрує останні наукові досягнення в галузі психології, конфліктології, права, соціології, педагогіки та інших гуманітарних і соціальних наук, які вивчають людину. Медіація має міждисциплінарний характер. Для сторін, взаємно виражають бажання дозволити конфлікт, медіація є ефективним, зручним і недорогим методом вирішення спорів.

На думку О.Б. Кетової, медіації можна навчити в традиційному сенсі цього слова, що пояснюється інноваційністю цього підходу як світогляду і як методу [5]. Вона вважає, що успішне освоєння цієї професії передбачає вміння фахівця змінюватися, здатність переглядати вкорінені звички і особистісні стереотипи, проявляти готовність до прийняття нової культури ставлення-ний у взаємодіях з іншими.

Мета процедури медіації - спільний пошук і самостійне знаходження сторонами задовольняє їх вирішення.

Медіатор - то особа, яка надає учасникам конфлікту кваліфікованих, конструктивну допомогу. Вона може бути поставлена їм як на платній, так і на безкоштовній основі.

Медіація є добровільною процедурою. Нікого не можна принудити до участі в цій процедурі. Кожна зі сторін може вийти з неї в будь-який час, на будь-якому етапі. Сторона, яка прийняла подібне рішення, направляє про це письмове повідомлення посереднику.

Умови, при яких медіація показана:

А) наявність певної інтенсивності конфлікту. Якщо конфлікт незначний, сторони самостійно можуть прийти до згоди. Якщо вираженість конфлікту «зашкалює», медіація може бути вже безсилою і непотрібною. У таких випадках сторони готові йти «до кінця». Тому медіація ефективна тільки при помірній вираженості конфлікту: там, де є потреба у посередник для досягнення порушеного міжособистісного рівноваги;

Б) необхідність для сторін продовження відносин (наприклад, в разі розлучень при наявності спільних дітей);

В) наявність у сторін бажання вирішити проблему, допустимість для них зміни точки зору і знаходження компромісу;

Г) бажання сторін вирішити проблему якомога швидше;

Д) зацікавленість сторін в контролі за прийнятим рішенням.

Г. Мета виділяє наступні передумови для початку медіації:

наявність мотивації у сторін; відповідальність учасників, можливість і здатність представляти себе; готовність до відкритого обговорення і прийняття незгоди; зацікавленість учасників в подоланні конфлікту [6]

Специфіка проведення процедури медіації

Процедура медіації передбачає дві форми роботи:

- а. разом з медіатором обговорення проблем (за участю обох сторін),
- б. індивідуальну роботу кожного боку з посередником (кокуси).

Вибір тієї чи іншої форми роботи, черговість зустрічей і час їх проведення визначається медіатором: це зона його відповідальності.

При цьому посередник повинен прагнути зробити кількість індивідуальних зустрічей (кокусів) рівним для сторін.

Перевага проведення кокусів полягає в тому, що в цих процедури учасники можуть поділитися з медіатором конфіденційною інформацією. Йдеться про ті аспекти проблеми, яку сторонам не хочеться озвучувати в присутності протилежної сторони. Маючи таку інформацію, медіатор може надавати сторонам більш ефективність сприяння у вирішенні спору.

Сторони можуть, за їх бажанням, документувати роботу сесій. Однак після завершення примирної процедури ці записи обов'язково знищуються.

Процедура медіації починається зі звернення до медіатора або одного боку, або обох сторін. При цьому на попередній стадії медіації посереднику необхідно з'ясувати потенційну «медіабільність» конфлікту, зацікавленість сторін в його вирішенні і бажання брати участь у процедурі медіації. Кожній стороні надавати пріоритет інформація про сутність медіації та умови її проведення. На попередній стадії під час першої спільної зустрічі складається договір про застосування процедури медіації.

У договорі необхідно відобразити: а) правила спілкування в медіативної бесіді (неприпустимість «психологічних атак»: загроз, образ, принижень, лайок); б) опис об'єктивних фактів і пред'явлених документів; в) призупинення або відмову від використання інших способів вирішення конфлікту (суд, наприклад); г) вказівка на необхідність дотримання конфіденційності щодо процедури медіації та її підсумків; д) свобода учасників відмовитися від медіативної процедури в разі розчарування процесом; е) кількість зустрічей сторін з медіатором; ж) оплата медіативних процедури (величину, терміни і пайову участь сторін).

Пункти угоди повинні бути чітко сформульовані, написані простим, зрозумілим для учасників, мовою.

Тривалість кожної з медіативних сесій узгоджується з обома сторонами. Традиційно тривалість медіації становить від трьох до восьми зустрічей. Тривалість кожної зустрічі - від одного до трьох годин.

Місце проведення медіативних процедури також узгоджується з учасниками конфлікту. Це може бути офіційне приміщення (переговорний зал) або неофіційна обстановка. Контроль над виконанням медіативного угоди происходит наступним чином. Сторони і медіатор зустрічаються через той час і перевіряють можливість реалізації досягнутого дозволу на практиці.

Оплата медіативних процедур

Оплата процедури відбувається пропорційно відповідно до кількості витраченого медіатором часу. Сторони оплачують його роботу найчастіше в рівних частках, якщо тільки не домовляться про інше (наприклад, один з учасників бере на себе оплату всіх або більший частини витрат).

Як правило, встановлюється твердий погодинної гонорар. Його розходів визначається з урахуванням усіх обставин (в тому числі складність справи, оспорювана фінансова складова спору та ін.). Загальний кошторис витрат: оплата праці медіатора, компенсації та інші витрати необхідно визначити до початку медіативних процедури. Вона не змінюється в разі скорочення часу на її проведення. Сторонам необхідно затвердити запланований бюджет витрат

У разі виходу часу проведення процедури за встановлений ліміт, сторонам необхідно буде прийняти додатковий бюджет. При цьому кожна сторона оплачує свою частку відповідно до досягаємих домовленостям.

Можливі випадки, коли сторона (сторони) визнають за необхідне запросити на процедуру експерта або свідка. В такому випадку рас ходи несе та сторона, яка заявила клопотання. У медіації може брати участь не тільки сторона спору, а й її представник, який повинен мати на це необхідні повноваження. Участь інших осіб (експерта, адвокати) можливо за згодою медіатора і сторін за умови дотримання ними правил проведення медіативних процедури.

Інформація, отримана в рамках медіативних процедури, є конфіденційної (її не можна нікому розголошувати). Виняток з- становлять ті випадки, коли сторони дозволяють медіатора використовувати частину інформації в наукових

або методичних цілях. Однак при цьому конкретні обставини процедури можуть бути представлені тільки в завуальованій формі.

Тільки у виняткових випадках - коли сторони не можуть знайти їх рішення, медіатор може запропонувати власне рішення (грунтуючись на узагальненні практики і наявного професійного досвіду). Однак його участь в наданні такої допомоги можливе лише за згодою або на прохання сторін.

1.2 Особливості проведення медіації

Процедура посередництва повинна проводитися в атмосфері довіряючи і психологічного комфорту. Така обстановка створюється діями і поведінкою медіатора. Перш за все, мова йде про прояви з його боку доброзичливості, відкритості, позитивної емоціональної налаштованості, демонстрації власної впевненості в можливості вирішити проблему. Бажано зустріти клієнтів біля входу в приміщення, де буде проводитися процедура, проявляючи до них уважність і повагу.

Важлива не тільки психологічна атмосфера, що панує на зустрічі, а й фізичний простір (приміщення), в якому знаходяться сторони конфлікту. Середовище спілкування повинна бути вільною від заважаючих впливів, комфортною, естетично приємною.

Кольорове оформлення приміщення доцільно виконати в спокійним, нейтральних тонах (блакитний, блідо-зелений, бежевий і т.п.). Необхідно підготувати письмове приладдя та папір, щоб учасники при необхідності могли ними скористатися. Добре, якщо в кімнаті будуть безалкогольні напої (вода, чай, кава).

Меблі, що розташовується в приміщенні, повинна бути функціональної і естетично привабливою (круглий, або овальної форми стіл, м'які, зручні крісла). Краща нові меблі.

Важливо, щоб учасники відчували себе психологічно і фізичних комфортно: зручно сиділи (краще - півколом, або за круглим столом), могли добре бачити і чути один одного.

При цьому доцільно розташувати боку на деякому рас стоянні один від одного (щоб уникнути порушення зони інтимного простору, а також у зв'язку з потенційним ризиком фізичного насилля,). Однак не слід, щоб клієнти розташовувалися і занадто далеко один від одного: на несвідомому рівні для людини це сигнал.

до психологічного дистанціювання. Крім того, партнери не повинні сидіти і один проти одного, оскільки це символічно за- закріплюють установку на протистояння.

Правила проведення медіативних процедур:

1. Використовується недирективний стиль: авторитарний вплив виключається, медіатор створює психологічно комфортну для сторін обстановку, спрямовує бесіду в конструктивне русло, сприяє встановленню взаєморозуміння сторін. При цьому медіатор активно залучений в те, що відбувається - готовий підтримати і виішити протиріччя з виникаючих питань; стежить за тим, щоб бесіда була спокійною і безконфліктної.

2. Обов'язково проводяться попередні зустрічі, де виясняються внутрішні можливості людей в плані особливостей їх комунікація, тут відбувається пошук «прихованих» можливостей учасників з метою досягнення поставлених цілей. Як правило, відходить одна попередня зустріч з кожної зі сторін, де від- ходить підготовка до переговорів: встановлюється довіра, виясня- ється точка зору і очікування учасників.

3. Один з важливих моментів посередництва - відкрите вираження сторонами пережитих емоцій і почуттів. завдання посередника

- допомогти клієнтам в прийнятною соціальної формі висловити свої почуття і бути почутими іншою стороною. На попередніх зустрічах учасників навчають розбиратися в своїх почуттях, а не просто вихлюпувати їх на інших. При проведенні процедури сторони повинні говорити про те, що вони

переживають у зв'язку з наявним конфліктом, які почуття і емоції володіють ними. Клієнтів слід орієнтувати уникати негативних оцінок протилежної сторони. Медіатор заохочує клієнтів щиро висловлювати свої почуття, активно брати участь в обговоренні проблеми, визнає важливість монологу.

4. При проведенні сеансу медіації учасники розташовуються лицем до лица, що дозволяє сторонам встановлювати прямий візуальний контакт (якщо це не суперечить культурним нормам або бажанням учасників зустрічі).

5. За кожною людиною визнається право на повагу, розуміння і людську гідність.

6. Після залучення сторін в діалог посередник в психологічному плані відсувається «в тінь» (зовнішня форма поведінки посередника: відсуває стілець від столу).

7. Медіатор повинен встановити довіру з кожним з учасників під час попередніх зустрічей і створити для кожного психологічно «безпечний простір» для ведення переговорів. У кожного з учасників зустрічі повинна бути можливість залишатися самим собою, бути реалістичним і тотожним самому собі. Комунікація посередника і учасників конфлікту повинна бути істинною, «справжньою».

8. медіаторів необхідно встановити також емоційні відносини з учасниками за допомогою проявів емоційного прийняття, тепла, симпатії, щирості, допомогти людині відчувши ват впевненість в своїх силах, в тому, що він впорається з проблемами.

9. Письмова угода розглядається як вторинне; головне - встановлення взаєморозуміння між людьми. У даній угоді можуть бути присутніми вказівки на рішення таких задач як особистісний ріст і досягнення нових відносин між учасниками.

Медіація - це психологічно складний, емоційно направлений вид діяльності. З психологічної точки зору його складність пов'язана з проведенням посередницьких процедур в умовах психологічної напруженості, конфлікту, коли кожна зі сторін «зоря- дружина» негативними емоціями. При проведенні

медіативних процедури необхідно враховувати безліч перешкоджають її успішному проведенню факторів.

Перший фактор - культурні особливості учасників конфлікту. О.В. Аллахвердова вказує на наступні, характерні для конфліктуючих, особливості поведінки. На її думку, сторони часто намагаються:

1) психологічно «підім'яти» під себе опонента, зробити його об'єкт маніпуляції, залякати, «переграти» його за рахунок кращого оволодіння словом або більшої компетенції в питаннях права, економіки, психології;

2) перетягнути медіатора на свою сторону (іноді за допомогою демонстрації своєї слабкості, захисту своїх інтересів беззахисності, недосвідченості - при вельми наполегливою);

3) зняти з себе відповідальність за рішення, залишаючи за собою право в майбутньому порушити його [7].

Другий чинник пов'язаний з особистістю медіатора. Типові важкості, пов'язані з професійною підготовкою медіатора: недостатність ная розвиненість рефлексії; труднощі практичного «ведення» процедури, «просування» в матеріалі конфлікту; недостатня «ізисканність», витонченість у використанні мовних зворотів, недостатнє лексичне багатство мови медіатора; проблеми з психологічним відновленням посередника після проведення медіативних процедур.

Проблеми, з якими стикається медіатор: 1. Нездатність відсторонитися від власного життєвого досвіду; 2. Виникнення симпатії до однієї зі сторін (або її позиції); 3. Емоційне неприйняття посередником особистості одного з учасників зустрічі (в силу осозноної позиції або неусвідомлюваних причин); 4. Виникнення складностей (здаються іноді непереборними) в зв'язку з опором сторін на початковій стадії (дуже інтенсивне вираження емоцій конфліктуючими); 5. Фіксація сторін на взаємних звинуваченнях;

6. Необхідність одночасного дотримання гнучкості і діректівності, здатності до імпровізації і суворого дотримання етапів процедури; 8. Складність дотримання невторчання в разі, коли рішення, як вважає медіатор,

«лежить на поверхні»; 9. Взяття на себе відповідальності за невдачу в медіації; 10. Проблеми, зумовлені нерівним статусом сторін (соціальним, матеріальним, психологічним); 11. Недобровольна участь однієї зі сторін [5].

У таких випадках у медіатора може виникнути почуття беспомощності, відчуття власного безсилля перед можливістю вирішити складну проблему. Погано, якщо подібні стану стають автоматичними, оскільки вони можуть привести до емоційного вигорання посередника, зниження його самооцінки і подальшого розчарованості в професії.

Успішність медіації залежить від багатьох факторів, найважливішими з яких є наступні:

а) професіоналізм медіатора (знання, досвід, володіння техніками вирішення конфліктів), б) особистісні, соціокультурні та морально етичні характеристики конфліктуючих, особливості системи їх цінностей, в) характер дозволяемого конфлікту (складність його, ступінь неузгодженості позицій конфліктуючих), г) значимість обраної позиції для однієї або обох сторін (вираженість страху поразки, боязні програти і бажання перемогти), д) інтенсивність «Зарядженості» сторін негативними емоціями (гнів, спрага мсти, образа), е) відсутність справжнього бажання сторін або однієї з них вирішувати конфлікт.

Х.Бесемер в своїй роботі вказує, що більш успішні згоди тоді, коли сторонам конфлікту після його дозволу буде необхідно вступати в стосунки, а не навпаки: наприклад, що розлучаються, батьки дитини будуть змушені продовжувати спілкуватися [8].

Дієвість і успішність медіативних практики залежить від багатьох причин. У роботах таких авторів, як Mehta G., Rickert K.; О.Ф.Похмелкіна, Г. Пікер, К. Рюкерт, О.В.Аллахвердова, О.Б.Кетова також підкреслюється, що процедура медіації буде найбільш ефективною у випадках, коли конфлікт зачіпає значущі відносини його учасників, наприклад:

1. Партнери зацікавлені в збереженні позитивних відносин в майбутньому (партнерство в бізнесі, після розлучення. ситуація при наявності у колишнього

подружжя спільних дітей, наявність тривалих ділових відносин (об'єднання компаній, відносини замовника і підрядника).

2. Є інтенсивні особисті відносини і емоційні прояви учасників конфлікту.

3. Сторони виявляють зацікавленість в повній конфіденційності щодо сутності, змісту конфлікту і особливостей його дозволу.

4. Відсутні або вичерпані можливості знайти удовлетворяющее боку рішення за допомогою правових способів.

У деяких випадках медіація не може бути використана (нецелесообразна) для вирішення конфлікту. Це може відбуватися по наступних причин:

1. Випадок не підходить для медіативного дозволу.

2. Сторони не надають інформації, яка є необхідної для проведення медіативних процедури.

3. Сторони ухиляються від участі в процедурі.

4. У сторін немає перспектив вирішення конфлікту в рамках медіативності процедури.

5. Сторони орієнтуються на укладення угоди, протидії правовим нормам.

6. Сторони не оплачують послуги медіатора.

7. В результаті угоди може бути завдано збитків третій стороні.

8. Одна зі сторін поводить себе недобросовісно (зловживає своїми правами).

9. Сторона (сторони) заперечують доведені випадки насильства.

10. Недієздатність однієї зі сторін.

Медіатор (від англ. Mediator) - це фахівець, який реалізує посередницькі діяльність. До нього пред'являються певні потреби.

У нашій країні, відповідно до закону № 193-ФЗ

«Про альтернативну процедуру врегулювання спорів за участю посередника (процедурі медіації)» [1], медіатори працюють як на професійної, так і на непрофесійній основі. У першому випадку медіатором є особа, яка досягла віку 25 років, має вис шії професійну освіту і минуле відповідне навчання основам теорії і практиці медіації. Медіація на

непрофесійної основі здійснюється особами, які досягли віку 18 років, що володіють повною дієздатністю і не мають судимості.

Принципи роботи медіатора

При виконанні своєї роботи медіатор повинен керуватися наступними принципами:

1. нейтральність і неупередженість при проведенні групових та індивідуальних сесій. Неупередженість виражається в однаковому ставленні медіатора до кожної зі сторін: він в рівній мірі захищає інтереси обох сторін.

Бути нейтральним - це означає вміти не втягуватися в інтереси сторін, приймати у внутрішньому плані суб'єктивну правду і поважати позицію кожної з них. Треба пам'ятати, що кожна людина унікален, він володіє тільки йому притаманною своєрідною системою цінностей і смислів.

Для того, щоб утриматися в нейтральній позиції, посередник повинен постійно проводити рефлексію пережитих їм почуттів, відносин і позицій, коригувати свій стан і зміст процесів. Рефлексія передбачає вміння проводити внутрішнього діалога в будь-якій ситуації, незалежно від її емоційного фону і картини власних почуттів і переживань. Завдяки рефлексії ці стає можливим зміна внутрішніх позицій людини.

2. необхідність досягнення конкретних, здійснених, взаємодії прийнятних угод між учасниками конфлікту.

3. орієнтація уваги сторін на майбутній результат, а не на виявлення минулих образ. Безумовно, на ранніх етапах медіації сторони повинні відреагувати переповнюють їх емоції. Однак не можна дозволити сторонам «застрягти» на цій стадії і дозволити емоціям «затянуть» їх в безодню пристрастей.

4. контроль ходу спілкування конфліктуючих сторін і напрямок обговорення в конструктивне русло. При цьому медіатор об'єднує інтелектуальні та емоційну енергію сторін. Дуже важливо слідувати за правилами і нормами проведення процедури, проявляти увагу до учасників,

давши можливість кожному висловитися в повному об'єкті, не тільки про суть спору, а й про бажання, потреби.

5. розуміння суті конфлікту, усвідомленням фрустрованих (заблокованих) потреб учасників, вміння відділяти корисну в плані досягнення угоди інформацію від незначною або заважаючому встановленню комунікативного контакту між сторонами. Посередників необхідно допомагати стороні, що відчуває труднощі, грамотно сформулювати свою думку, нагадувати, якщо це необхідно, про важливі інформації. До числа важливою, корисною інформацією можна віднести наступні її види: а) об'єднує боку, б) прояснюють внутрішню суть конфлікту, в) націлює боку на майбутнє рішення.

Інформація, яка об'єднує учасників, стосується спільності їхніх поглядів, наявності взаємних інтересів (наприклад: збереження конфіденціальність, бажання благополуччя близьким обом сторонам людям

- загальним дитині, родичу, колезі по роботі і т.п.).

Інформація, яка прояснює внутрішню суть конфлікту, розкрити невідомі до процедури дані, невисловлені раніше позиції, що мають значення для вирішення спору.

Інформація, націлює боку на майбутнє рішення, має відношення до можливих в подальшому домовленостями, відкриває шлях, по якому доцільно піти сторонам в майбутньому.

6. поєднання строгого дотримання процедурних вимог і одночасно творчий підхід, що включає імпровізацію, гнучкість і нестандартність у веденні процесу. Необхідно пам'ятати про унікальності кожного конфлікту, його несхожості на інших.

7. напрямок процесу змін відносин і позицій сторін: від ворожнечі до прийняття, розуміння, домовленостями; від війни до миру [9].

В результаті медіатор допомагає сторонам конфлікту трансформувати енергію пережитих ними негативних емоцій в творчу силу, що дозволяє їм в результаті проходження стадій медіації, розв'язати конфлікт.

О.Б Кетова підкреслює: важлива роль в становленні професіональну і успішності його діяльності належить самопізнання, а також навчальної та практико-супроводжує супервізії [5].

У медіативних процедурах можуть брати участь як один, так і не- скільки медіаторів (комедіація). Останнє доцільно у випадках: а) при наявності тривалих і складних конфліктів, б) при наявності конфліктів, в яких беруть участь більше двох сторін, в) наявності бажання сторін. Як комедіаторов можуть бути такі альтернативні фігури, як фахівець широкого і вузького профілю, чоловік і жінка і ін.

На думку Х. Бессемера, в разі, якщо сторонами конфлікту є при ляють чоловік і жінка, то доцільно скласти різностатевих команду медіаторів [8]. Г. Мета, в свою чергу, підкреслює: робота в парі (комедіація) посередників чоловічої і жіночої статі у випадках з наслідками шлюбборозлучних процесів [6].

Також в деяких випадках можливе залучення медіатора, що має необхідну спеціальну компетентність у певній галузі (у зв'язку з наявністю додаткової попередньої професії).

завдання медіатора

Завдання посередника при проведенні медіативних процедури:

1. контроль регламенту зустрічі і дотримання правил; 2. допомога сторонам в усвідомленні власних прихованих мотивів і інтересів; 3. налагодження ефективної комунікації між учасниками.

Слід підкреслити - медіатор не пропонує сторонам рішення наявної проблеми. Його функція - допомогти створити умови, при яких сторони конфлікту можуть прийти до згоди. Традиційно в суперечці кожна зі сторін бажає власної перемоги і боїться поразення. У зв'язку з цим психологічна енергія і інтелектуальні зусилля конфлікуючих сконцентровані на відстоюванні власної позиції. Це заважає їм сприймати аргументацію другої сторони об'єктивно правильно, а також направляти свої зусилля в іншу сторону - на пошук компромісів.

У зв'язку з цим медіатор повинен так організувати процес, щоб сторони могли працювати в рамках цивілізованого діалогу, вільного обміну думками та судженнями. Посередник своїми впевненими і професійними діями формує у сторін впевненість в досягненні спільної мети - прийняття рішення, що задовольняє обом учасникам.

Після досягнення учасниками взаєморозуміння посередник стежить за тим, щоб формулюються ними наміри мали вигляд конкретних дій. Тут мається на увазі «наповнення» пропозицій реальним змістом, позначення часу і місця реалізації рішення.

Одна з найбільш складних функцій в діяльності медіатора і, в той же час, найважливіша умова його ефективною діяльності в урегулюванні конфліктів, - неупередженість (незаінтересованість у виграші однієї зі сторін). Важливим якістю є також нейтральність (відсутність емоційного приєднання до одного з учасників конфлікту).

Ефективність медіації вище в тих випадках, коли учасники конфлікту впевнені в неупередженості та нейтральності посередника. Нейтральність медіатора може бути порушена у зв'язку з виникненням у нього симпатії по відношенню до однієї зі сторін. Це може бути пов'язано як зі свідомою оцінкою поведінки сторін, так з впливом на його особистість несвідомих процесів.

У першому випадку медіатор приймає точку зору і позицію одного боку, вважаючи її справедливою. У другому випадку емоціональне приєднання до однієї зі сторін конфлікту відбувається бессознакові. Причина цього - дія механізмів психологічного захисту (проекція, витіснення, раціоналізація і ін.). Так, завдяки механізму проекції, один з учасників конфлікту може емоційно позитивно або емоційно негативно сприйматися медіатором (внаслідок схожості його на кого-то з минулого досвіду останнього).

Далеко не кожен здатний зберігати неупередженість при ре- шенні емоційно-насичених конфліктів. У зв'язку з цим про- ця медіатора вимагає від нього особливих особистісних якостей.

До числа найважливіших з них О.В.Аллахвердова і М.В. Павлова відносять: 1. високий особистісний потенціал; 2. здатність до самоаналізу і самоконтролю; 3. вміння розпорядитися можливостями, надавати пріоритет ляемая свободою; 4. усвідомлення відповідальності особистого вибору [4].

На наш погляд, важливим для медіатора є і така якість, як наявність високої емоційної стійкості. рівень конфлікту і прояви емоційних реакцій учасників можуть досягати вираженої інтенсивності. Посередник, недостатньо здатний контролювати свої емоції, врешті-решт, може з ними і не впоратися.

Крім того, від медіатора потрібна наявність високорозвинених рефлексивних умінь (здатність аналізувати себе і інших) і здатність безоціночно ставитися до людей (не брати на себе функцію судді, не дозволяти власним моральним оцінками впливати на особисту неупередженість). Медіатор повинен бути приймаючим і розуміючим інших людей: розуміти їхні мотиви, потреби, емоціональних реакції і інтереси.

Основний інструмент медіації - особистість посередника. Мета Г., Г.Ф. Похмелкина і Рюкерт К. вказують: найважливішою соціальною технології медіації є позиція медіатора. Іншими словами, саме медіатор виступає носієм культури і цінностей медіації [10].

Професійні вимоги

Вимоги професії визначають необхідність дотримання наступних правил в особистісної позиції медіатора: 1. Необхідність зберігати холонокровіе в ставленні до сторонам; уникати симпатій до однієї зі сторін, що збереже довіру до нього; 2. Уникати пропозицій про рішення для сторін, (ні власне на прохання однієї зі сторін, ні просто за своєю ініціативою); 3. Не приймати роль арбітра; 4. Подолання труднощі з терпінням і витримкою, оскільки пристрасне поведення може викликати підозру у однієї зі сторін і дати привід до припиненням переговорів [11].

При проведенні процедури посередник орієнтує учасників на вибудовування майбутнього, а не на спогади про минулі події і відносинах; направляється на вироблення рішень, які конкретизуються в діях, конкретних в

часі, просторі і точному з-триманні; орієнтує репліки учасників так, щоб негативний оцінне висловлювання по відношенню до партнера, його діям, ситуації, умов було переформулювати як позитивне, бажане, спрямоване в майбутнє.

Mehta G. і Rickert K. вказують: в центрі медіативних роботи коштують не стільки техніки і методи переговорів, скільки особистість примирителя; посередництво - це, перш за все, медіатори, а кошти - способи реалізації їх посередницької сутності [11].

Медіатора необхідно знайти «здорові зони» в системі нездорових відносин, зміцнити ці здорові зони і, спираючись на них, «вести» сторони до розв'язання проблеми. Під «здоровими зонами» розуміються ті області комунікації, де є або можуть бути можливими взаємодія, розуміння, «точки дотику», наявність спільних цінностей, ідеалів, установок і бажань.

Медіатор повинен орієнтуватися на прийняття іншої людини. Крім того, він повинен знайти і використовувати психологічні ресурси в учаснику і потенційні можливості для діалогу сторін, їх сов місцевої роботи, об'єднання. Медіатор використовує мовні (речі) елементи - уточнюючі питання, репліки, питання на розуміння, узагальнюючі висловлювання, резюмування.

Таким чином, медіатора пред'являються вимоги бути лінгвістичні чутливим, витонченим, вміти використовувати підходи до вираження і мовні звороти. Цю здатність необхідно тренувати в процесі професійної підготовки медіатора.

З досвідом і в зв'язку з набутими вміннями, у кожного по-посередника формується індивідуальна стратегія і тактика ведення переговорів. Вона пов'язана з його світоглядом, системою цінностей, особистісними особливостями, ступенем оволодіння комунікативними навичками і рефлексивними прийомами.

У разі необхідності використання спеціальних знань при розгляді медіативних питань може бути призначена експертиза.

Рішення про необхідність проведення експертизи приймає посередник. Він виносить ухвалу про призначення експертизи.

Як вказує А.В. Литвинов [12], експертиза призначається за клопотанням учасника медіативного процесу або за згодою обох сторін. Крім того, медіатор може призначити експертизу по своїй ініціативи. Питання, що підлягають експертному дослідженню, определяються медіатором. Сторони також мають право запропонувати питання для вирішення їх експертам. Крім того, учасники медіативних процедури мають право клопотати про залучення в якості експертів зазначених ними осіб або про проведення експертизи в обраному ними експертній установі. Також учасники можуть заявляти експерту, клопотати про включення в ухвалу про призначення експертизи додаткових питань, а також клопотати про проведення повторної або додаткової експертизи.

В ухвалі про призначення експертизи зазначаються підстави для призначення експертизи; прізвище, ім'я та по батькові експерта або найменування експертної установи, в якому повинна бути проведена експертиза; питання, поставлені перед експертом; матеріали і документи, надані в розпорядження експерта; термін, протягом якого повинна бути проведена експертиза і представлено висновок медіатора. У визначенні також вказується на попередження експерта про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого укладання [12].

У медіативних процедурі також можуть брати участь свідки. Вони викликаються за клопотанням учасника примирної процедури. Сторона, яка наполягає на виклик свідка, вказує причину його залучення в медіативний процес.

Свідок може бути викликаний також з ініціативи медіатора. Як правило, це відбувається в тих випадках, коли свідок є автором документа, що є письмовим доказом [12].

Процедура виклику експерта в медіацію доцільна при разрешенія суперечок, пов'язаних з наявністю розбіжностей з якихось фактичних обставин.

Процедура залучення експертів в медіативну процедуру широко поширена в Німеччині, Італії, Великобританія, Франції. Згідно з процесуальними нормами цивільного права в Англії сторони можуть передати матеріали щодо спірних вопро- сам на дозвіл експерта.

Експерт не вирішує правових питань. Він встановлює ті чи інші обставини, що входять до сфери його професійної компетенції. Залучення експерта здійснюється на основі застереження в згоді, укладеному до виникнення спорів або за допомогою окремих на нього угоди між сторонами про передачу спірного питання на роз-рішення експерта.

Висновок експерта формально не є для сторін обов'язковим, проте воно може вплинути на хід переговорів.

В даний час медіація як ефективний метод вирішення спорів використовується в різних областях і соціальних практиках у багатьох країнах світу. Нижче представлені найбільш поширені види медіації, що практикуються в різних країнах.

Комерційна медіація

За кордоном, зокрема в країнах Європейського Союзу, більшість суперечок між господарюючими суб'єктами дозволяється з допомогою на гою медіації. Ця процедура використовується в наступних випадках: при врегулюванні суперечностей в зв'язку з претензіями клієнтів, при роботі зі страховими позовами і позовами про компенсацію збитку (особливо в тих випадках, коли постраждало багато людей), при вирішенні спорів з питань умов праці та її оплати , при реалізації великих проектів (для цілеспрямованого вирішення конфліктів при їх виникненні), при виникненні конфліктів з контрагентами (затримка поставок продукції, незадовільна якість товару, задолженність), розбіжності серед співвласників бізнесу (з розподілу прибули, при виході зі справи одного з власників).

Область діяльності включає також конфлікти на спільних підприємствах, конфлікти між підприємством і керуючими, конфлікти, що виникають після зміни власника підприємства.

Відомо, що при веденні бізнесу часто відбувається зіткнення інтересів, комерційна діяльність відрізняється підвищеною конфліктністю. Підприємці змушені витратити психологічні, інтелектуальні і енергетичні ресурси на тривалі і фінансових-витратні судові суперечки, замість того, щоб направити свої сили на розвиток самого бізнесу. Використання прогресивної системи управління конфліктами (медіації) допомагає оптимізувати бізнес-процеси, знизити невиправдані витрати ресурсів в комерційній сфері.

Як показують Ж. А. Міріманов, Ф. Курвуазьє, комерційна медіація відрізняється високими показниками ефективності (завершується успіхом в 70% випадків) при малих витратах часу на проведення процедури: в середньому один день цілком або від двох до чотирьох сеансів по половині дня [13].

При вирішенні конфліктів такого роду найважливіші складові успіху - опора на економічні інтереси сторін, які в бізнес-конфліктах найчастіше повністю збігаються.

До безперечних достоїнств комерційної медіації відносять також: можливість комплексного обговорення наявних проблем у всій повноті; контроль не тільки за процесом переговорів, але і за його результатом; можливість збереження доброго імені, ділової репутації комерційної організації за рахунок збереження конфіденційності [14].

Медіація трудових конфліктів

Наявність конфліктів у трудовій сфері - часто зустрічається і навіть неминуче явище. У нашій країні провідною причиною трудових спорів є неправомірне або неадекватне застосування санкцій щодо працівника або звільнення останнього. Результатом цих спорів, як показує наявна на даний момент судова практика, є підписання угод про виплату працівникові «компенсацій» або «неустойок».

Під трудовою медіацією розуміється спосіб врегулювання індивідуальних трудових спорів за сприяння медіатора на основі добровільної згоди сторін з метою досягнення ними в переговорах взаємоприйнятної рішення.

Трудові спори можуть регулюватися за допомогою процедури медіації, за винятком колективних трудових спорів і таких, які зачіпають інтереси суспільства.

В даний час на території Російської Федерації є лише поодинокі випадки застосування процедури медіації в урегулювання трудових спорів. Процедура медіації по трудовому спору може використовуватися при прийомі здобувача на роботу, при цьому трудовий договір набуває статусу медіативного угоди.

Джерело трудових конфліктів - наявність протилежних інтересів між керівником і працівниками, факти скорочення відділів та працівників, поява нових підрозділів, суперництво між підструктурами (відділами) організації, боротьба за вплив, зміна функціональних обов'язків як підрозділів, так і окремих з-ників і інші .

У зв'язку з наявністю явних і прихованих конфліктів, на виробництві втрачаються великі ресурси: утруднюється спільна робота, знижується прибуток, відбувається втрата позицій підприємства на економічному ринку (клієнт знаходить інших виробників).

Згідно з даними американських дослідників, в ситуації конфлікту продуктивність праці падає на 45% [15].

Завдяки участі медіаторів, відбувається скорочення фінансових витрат на судові витрати - як для підприємства, так і для окремих на них працівників. Так, у фірмі «Toyota» завдяки участі медіаторів, знизилася кількість поданих проти неї судових позовів майже в сто разів (з двохсот на рік до трьох); а американський концерн «Motorola» сократил витрати на судові розгляди на 75% [16].

Сфера діяльності медіатора при вирішенні трудових конфліктів:

1. приватні конфлікти між окремими працівниками, групами, відділами (між досвідченими і молодими, більш освіченими працівниками; в зв'язку з нововведеннями; при розподілі виробничих-них завдань; при визначенні обсягу для фахівців різних профілей);
2. спори між працівниками і керівництвом підприємства (в зв'язку з розподілом прибутку, звільненням, невиплатою

зарплати, сокращением); 3. спори між підприємствами, філіями підприємства, конкуренти; 4. конфлікти між керівниками підрозділів підприємства (організації) у зв'язку з розподілом функцій, майна; 5. внутрі керівництва підприємства з приводу прийняття рішення кар'єрного зростання і просування.

Завдяки медіації відбувається відновлення сприятливого психологічного клімату на підприємстві, в організації.

Згідно F. Glasl, застосування медіації ефективно з 5-го по 7-у сходинку ескалації конфлікту (з 9 можливих). До 5-го ступеня сторони не звертаються до медіатора, оскільки самі здатні домовитися. На 8-й і 9-го ступеня конфлікт переходить в необоротну стадію, коли навіть за допомогою медіатора сторони не можуть працювати конструктивно. На 9-й, останній сходинці остаточне вирішення проблеми передбачає можливість існування супротивника. Мета - унічтожння противника, нехай навіть ціною власного знищення [17].

Є кілька способів врегулювати суперечки з роботодавцем за допомогою процедури медіації:

1. медіативних застереження.

У цьому випадку вже в трудовому договорі вказується, що всі суперечки, зумовлені трудовими відносинами, будуть урегульовуватись позасобом медіації. Даний спосіб використовується, коли трудовий конфлікт ще не виник, але сторони домовляються про процедуру урегулювання конфлікту на той випадок, якщо він виникне. Варто включати медіативний застереження в трудові договори з топ-менеджерами, людьми, які виконують функції одноосібного виконавчого органу, бухгалтерами. Якщо керівництво компанії приходить до висновку про доцільності використання медіації для врегулювання розбіжностей з персоналом, можна укласти додаткові угоди до трудових договорів з працівниками, які містять медіативну застереження.

2. Угода про застосування процедури медіації. Работодавець і працівник можуть укласти окрему угоду про застосування процедури медіації або оформити відповідну додаткову угоду до трудового договору.

3. Локальний акт про застосування процедури медіації. Таким локальним актом може бути, наприклад, положення про врегулювання трудових конфліктів за участю посередника (медіатора). У локальному акті доцільно вказати посадову особу, яка буде займатися організаційними питаннями (реєструвати конфлікти, просувати зі сторонами зміст угоди про проведення медіації, допомагати вибрати медіатора і т. Д.). Доцільно довести зміст локального акта до відома персоналу, а також зробити на нього посилання в трудовому договорі з працівником.

Вирішення трудових спорів за допомогою медіації до теперішнього часу має ряд проблем.

Федеральний закон, яким регулюється процедура медіації, залишив невирішеними багато питань. Серед них можна визначити такі спірні аспекти:

1. Не визначено однозначно суб'єктний склад. Працівник і пратодатель повинні обов'язково бути присутнім особисто або вони можуть мати представників? Очевидно, що конфлікт виникає між виділеними сторонами, тобто працівником і роботодавцем, а не між представниками.

Присутність останніх з тієї чи іншої сторони може не дозволити врегулювати конфліктну ситуацію і примирити сторони, так як не вийде досягти взаємоприйняттого рішення безпосередньо між працівником і роботодавцем. Однак юридичні консультанти і адвокати можуть брати участь в цій процедурі або консультувати боку за її межами.

2. Дискусійним є питання про кількість конфліктуючих сторін. Обов'язково їх має бути тільки дві або якомога більшу кількість сторін? Медіація широко застосовується при вирішенні складних багатосторонніх суперечок і часом є єдиним ефективним механізмом, що дозволяє висловити свою думку, точку зору і реалізувати свої права тим групам або особам, які при використанні директивних, адміністративних методів прийняття рішення не отримали б право голосу.

3. Існує проблема, пов'язана з тим, що роботодавець може вивести на медіацію працівника, зберігши свою репутацію, навмисно затягнувши час для

звернення з позовом до суду, так як в Трудовому кодексі РФ відсутні норми про призупинення перебігу даного терміну. Сло що жили судова практика свідчить, що час, витрачений працівником на звернення в інші юрисдикційні органи, не є поважною причиною для відновлення пропущеного строку.

Медіація необхідна для регулювання трудових спорів по не- скільком причин: вона є новим цивілізованим альтернативним способом врегулювання трудового конфлікту; сприяє більш оперативному і безболісному зняттю або хоча б зниженню напруженості соціально-трудова відносин; актуальна в зв'язку з

«Мертвими нормами» по самозахисту трудових прав працівниками і непрацездатною в реальному житті комісією по трудових спорах; підходить для регулювання таких трудових ситуацій, які при нинішні стані трудового законодавства правовими засобами або важко вирішити, або проблематично дозволити взагалі.

Необхідна модернізація трудової медіації. А потенціал медіації, яка застосовується в трудових відносинах, не можна недооцінювати: вона може розглядатися не тільки як спосіб врегулювання спору, а й як засіб профілактики виникнення конфліктів. Нарешті, трудова медіація здатна позитивно скорегувати характер взаємодії сторін трудових правовідносин, а також сприяти зміцненню та стабілізації соціально-трудова відносин.

Слід зазначити, однак, що медитативний і примирливий процедури в даний час поки мають слабе поширення при вирішенні трудових спорів в нашій країні.

Медіація в судочинстві

Неефективність каральних заходів зумовила виникнення міжнародного руху за відновне правосуддя (Канада, США, Франція, ФРН, Великобританія). Посередництво як альтернатива кримінального судочинства було успішно апробовано в національному кримінальному провадженні країнами англосаксонської групи (Великобританія, Канада, США). В даний час медіативна процедура в судочинстві апробована в країнах пострадянського простору (Росія, Казахстан, Киргизстан, Узбекистан, Україна).

Основні цінності та спрямованість відновного правосуддя - зцілення жертви і відповідальність правопорушника

При проведенні медіації в кримінальних справах акцент робиться на потребах жертви, її залученні в процес взаємодії з преступником і посилення її ролі у відновленні справедливості. Основна ідея посередництва в кримінальному судочинстві: правопорушник зобов'язаний загладити шкоду, заподіяну жертві. В результаті медіації жертва повинна отримати зцілення, а злочинець - взяти на себе відповідальність за вчинене правопорушення. Тим часом, сучасне каральне правосуддя ігнорує як потреби жертви, так і пре злочинця.

У разі застосування процедури примирення досягнуте між правопорушником і жертвою медіативних угода затверджується судом і є підставою для винесення судового рішення про припинення кримінальної справи. При невиконанні правопорушником пунктів медіативного угоди, до нього можуть бути застосовані заходи юридической відповідальності.

Світова практика застосування медіації в судових суперечках покизує: 85% конфліктів закінчуються досягненням медіативного [18].

Як впливає зі змісту Конвенції ООН про права дитини, медіація розглядається як процедура, що забезпечує інтереси підлітка [19].

При цьому медіатор повинен вивчити особистість правопорушника, соціальну ситуацію його розвитку, найближче оточення. Медіатор подає звіт про результати посередництва в суд спільно з від- четом соціального працівника чи педагога-психолога. Також допускається складання об'єднаного документа [20].

Робота медіатора з підлітком орієнтована на формування у нього відповідального соціального поведінки. Кримінолог Н. Крісті вказував: побоюватися варто не стільки злочинності, скільки последствий боротьби з нею. Одним з таких наслідків є стігматизація - навішування соціальних ярликів злочинцеві [21]. Особливо небезпечна така ситуація для особистості, що формується - підлітка, молодого людини - юнака чи дівчини.

На думку Х. Зера, жертва і злочинець повинні відновити соціально-альні відносини - шляхом вибачення, сповіді, каяття і примиренню [22]. Рішення повинно бути прийнято самостійно кожним з них. Це буде дія, в психологічному плані цілюще для обох. У разі участі в медіації неповнолітнього правонарушителя, рішення в даному випадку приймається його законним представником.

сімейна медіація

Медіація показала свою застосовність і ефективність у многих сферах соціальних відносин. Аналіз розвитку різних видів медіації в світі показує, що сімейна медіація стала однією з перших, вона найбільш активно поширюється і динамічно розється.

Сімейні суперечки - це та область взаємодії людей, де примирний відносно легко може бути досягнуто. Пояснюється це фактом істотної залежності сторін при вирішенні таких конфліктів, найчастіше їх зацікавленості в збереженні позитивних відношень і необхідності продовження взаємовідносин в майбутньому (перш за все, в разі наявності спільних дітей).

Слід зазначити, що діючі норми сімейного права обмежені можуть бути застосовні до області медіації. Виняток становлять ті сімейні конфлікти, які регулюються окремим законодавством (пов'язані із захистом прав дитини).

Л. Паркінсон розглядає сімейну медіацію як «процес, в якому незалежна третя особа допомагає учасникам сімейного конфлікту (зокрема, парам на межі розставання або розлучення) поліпшити взаємодію один з одним і прийняти прийнятні для обох сторін усвідомлені рішення щодо деяких або усіх питань, пов'язаних з розставанням, розлученням, дітьми, а також з фінансових та майнових питань» [23, 18].

Сімейна медіація, як правило, використовується з метою допомогти колишнім дружинам зберегти батьківський статус і відокремити подружескі відносини від батьківських.

У деяких американських штатах суди розглядають справи про розводах, поділ майна і вихованні дітей тільки після того, як сторони спробують

врегулювати конфлікт за допомогою медіації [23]. Сімейна медіація може бути застосована до наступних галузей відносин суб'єктів: особисті права і обов'язки подружжя; конфліктна, що виникають з шлюбного договору; захист інтересів неповнолітні дітей, утримання, виховання та навчання несовишеннорічних дітей, в тому числі при роздільному проживанні; участь народите лей в додаткових витратах на дитину; обов'язок третіх осіб з- тримати неповнолітніх дітей (братів, сестер, бабусь, дідусів, опікунів); обов'язок колишніх дітей за змістом третіх осіб (ма чех, вітчимів, братів, сестер, бабусь, дідусів, опікунів); розміри з- тримання (аліменти), час і порядок спілкування дитини з рідними, свобода вибору дитиною батька при роздільному проживанні; права власності подружжя, в тому числі і спільної, розділ спільної власності, виділ окремої подружньої частки, накладення вискання на подружню частку, власність дитини, його местопроживання і правоздатність; відносини, що виникають при укладанні шлюбу з іноземною особою [12].

При сімейних конфліктах зруйнована здатність колишніх супругов конструктивно обговорювати важливі аспекти (розділ майна, прощення не проживає батька з дітьми, взаємні зобов'язання і ін.).

Згідно із законодавством Російської Федерації батьки (особи, які їх замінюють) зобов'язані піклуватися про здоров'я, фізичний, психіческім, духовному і моральному розвитку своїх дітей (Закон від 24.07.1998 № 124-ФЗ (ред. Від 17.12.2009) « про основні гарантії прав дитини в Російській Федерації »[24]. Однак, перебуваючи в предразводной ситуації, або в ситуації розлучення, або в судових позовах з приводу визначення місця проживання дитини, визначення порядку зустрічей з дитиною та інших, батьки часто виявляються не в силах виконати свої зобов'язання щодо дитини. у силу домінування у колишнього подружжя негативних емоцій по відношенню один до одного, вони не можуть врегулювати питання особистих взаємин. Інструментом врегулювання особистих взаємин просту стає дитина.

У ситуації розлучення батьки переносять негативні емоції, один по відношенню до одного, на область взаємин з дитиною. При цьому вони можуть

вдаватися до таких методів впливу на дитину, як маніпуляції, шантаж, залякування, навіювання, переконанийня.

У ситуації розлучення батьків відчувають психологічні перевантаження, стреси, що стимулюють розвиток у них дратівливості, агресивності, хронічної втоми. Деякі з них відреагують свої негативні переживання щодо дитини. Крім того, багато батьків ставляться з нерозумінням, неухважні до переживань ситуації самою дитиною: «Його це не стосується».

Завдяки медіації стає можливим попередити прошення негативного психоемоційного стану та психічного розвитку дітей, які переживають розлучення батьків.

Як показує практика, більше половини судових рішень по розгляду суперечок, пов'язаних з вихованням дітей, не виконується однією зі сторін. У цьому випадку батьки продовжують судові тяжби, в яких витрачають свої психоемоційні сили, енергію, моральний та матеріальний ресурси та ін. При цьому найбільш серйозних збитків отримують діти, що проєктують на своє доросле життя негативний батьківський досвід, створюючи згодом подібні «проблемні сім'ї» [25].

Для дитини розлучення батьків завжди травма, навіть незважаючи на те, що навколо багато інших дітей з неповних сімей [26]. Найчастіше дорослі вважають, що діти не переживають так сильно, як вони. Батьки, заняті власними переживаннями, часто посилюється під час судових тяжб, виявляються нездатними надати своїм дітям. Медіація необхідна для примирення батьків і налагодження між ними партнерських відносин.

У той же час медіація потрібна для реалізації прав дітей на здорове і нормальний фізичний, інтелектуальний, моральний, духовне і соціальний розвиток, а також для забезпечення можливості зберігатимемо партнерські відносини з колишнім подружжям [12].

На відміну від судового вирішення спору сімейна медіація дозволяє найбільш безболісно для всіх членної сім'ї знайти компроміс, а також показує дитині, що конфлікти можуть вирішуватися цілізованими методами.

Допомога посередника в подібних випадках полягає у внесенні ясності щодо розв'язуваних проблем, вибудовуванні діалогу, веденні продуктивної бесіди та ін.

Для сімейної медіації характерна підвищена увага до забезпечення інтересів дитини. У зв'язку з цим найбільш затребуваною медіативних технологією при вирішенні сімейних спорів є екосистемна (сімейно-орієнтована) медіація [27].

Для конструктивного вирішення сімейного конфлікту важливі готовності і мотивація обох колишнього подружжя в процес пошуку рішень, відповідальне ставлення до процедури кожного учасника, здатність обговорювати наявні проблеми, зацікавленість в подоланні конфліктів та вирішенні сімейних проблем.

Особливістю сімейної медіації є поширена практика ко-медіації. Так, в Австрії популярна модель междісциплінарної сімейної ко-медіації. Як правило, медіація проводиться двома медіаторами, один з яких є фахівцем в області психології (психолог, психотерапевт або фахівець в області сімейних конфліктів), а другий - області юриспруденції (юрист, адвокат, нотаріус) [27]. Крім того, використання ко-медіаторів забезпечує рівність сторін за гендерною ознакою.

Шкільна медіація

Шкільна медіація показана для вирішення конфліктів в шкільному колективі. Йдеться про конфлікти між учнями, школярами та батьками, учнями та вчителями, батьками і вчителями, усередині викладацького колективу.

Особливо ефективно розвинений цей вид медіації в Німеччині, Англії, Австралії, Франції. В останні роки шкільна медіація стала активно розвиватися в нашій країні (Москва, Санкт-Петербург). Чи не тільки дорослі посередники беруть участь у вирішенні шкільних конфліктів, але і самі школяри. Останніх навчають медіативних навикам, які вони застосовують при вирішенні конфліктів між учнями в школі. Як правило, посередники з старших класів беруть участь у вирішенні конфліктних ситуацій у молодших учнів. Освоєння

навичками медіації робить школярів більш зрілими і відповідальними, підвищує культуру їх поведінки; в шкільному середовищі знижується агресивність і конфліктність, кількість скарг учасників образовального процесу в вищій організації.

Учні навчаються соціальної активності, основам поважних співробітництва, отримують цінний досвід примирення і навички творчості. Навикі медіативного підходу і виконання функцій примирителя успішно освоюють не тільки учні старших класів, а й школярі предпідліткового і молодшого підліткового віку [28].

Медіацію розглядають формою демократизації шкільного життя [29]. Завдяки наявності медіативних служб, в школі скорочується кількість конфліктів, а виникаючі конфлікти вирішуються по-новому. Вчителі та учні вивільняють ресурси (час і сили) на рішення продуктивних задач.

відновлювальна медіація

В даний час в кримінальному праві виділяють три види правосуддя [20]:

- каральне: його основне завдання - покарати людину, нарушившого закон.

Взаємодія учасників процесу по схемі: Держава

- правопорушник (жертва залишається осторонь). Злочинець порушив закон держави, і тому повинен бути покараний.

- реабілітаційне: його завдання - реабілітувати злочинця за рахунок застосування до нього індивідуального підходу. В рамках ювенальної юстиції пропонує саме такий тип правосуддя. Реабілітація в даному випадку розглядається як спосіб соціалізації. Злочинець - це людина, яка пройшла неправильно етап соціалізації. І це не тільки його проблема, це проблема суспільства.

- відновне: його завдання - відновити справедливість, заглидити провину перед потерпілим, довести ситуацію до того рівня, який був до вчинення злочину (в ідеалі). В рамках восстановительного правосуддя самі потерпілі включаються в процес рішення проблеми разом зі злочинцем: вони вступають

в комунікацію і вирішують наявний конфлікт. При цьому відновлюється також і особистість правопорушника.

Людина, яка скоїла злочин, під час проходження процедури медіації з потерпілою стороною повинен пройти наступні етапи (стадії) [30]:

- стадія заперечення («так, це сталося, але я не винен»).

На даному етапі злочинець відчуває докори сумління (начинає розуміти, що зробив зло, проте почуття жалю пов'язано зі своєю власною особистістю - «мені від цього погано»). На цій стадії правопорушник усвідомлює, що зробив зло, але ще намагається подискувати виправдання, він шукає «швидкого» рішення, щоб швидше забути про це неприємну подію.

- каяття (на цій стадії злочинець серйозно ставиться до свого діянню, бере на себе відповідальність без виправдання, може випроють негативні емоції, усвідомлюючи, який біль і страждання він прилагодив іншому, приймає рішення свідомо змінити щось у своїй життя).

- правопорушник просить вибачення (вибачення).

Найбільш емоційної є стадія каяття. Медіатор повинен бути готовий, що правопорушник відреагує сильною емоцією, пов'язаною з каяттям. Без проходження усіх цих стадій неможлива відновна медіація. Важливо, пройти всі чотири стадії, а не залишитися на другий.

Таким чином, основний постулат відновного правосуддя - злочинець повинен своїми діями загладити шкоду, нанесенню жертві.

Відновлювальна медіація використовується при вирішенні уголовний справ. Особливо ефективний цей метод примирення в судових розглядах у справах неповнолітніх. Відомі дослідники в області відновлювальної медіації - Зер Х., Карнозова Л., Коноваль А.Ю., Максудов Р.Р. підкреслюють: в рамках востановительного правосуддя підлітка навчають, перш за все, соціально-зрілої, відповідальної поведінки [20,22,30,31].

Процедура примирення може виглядати наступним чином: сторони висловлюють своє бажання на примирення. Після цього судовий розгляд відкладається. Сторони беруть участь у процедурі медіації і при її успішному

походження укладають медіативних соглашения. В цьому випадку припиняється провадження у справі в зв'язку з примирення з потерпілим.

Відповідно до закону, в такому випадку звільнення від кримінальної відповідальності підлягає особа, яка вчинила злочин невеликої тяжкості і вперше - злочин середньої тяжкості, не пов'язане з підлеглих смерті або тяжкої шкоди здоров'ю. При цьому також враховують наявність примирення між особою, яка вчинила злочин і потерпілим, а так само загладити чи особа, яка вчинила злочин, заподіяну потерпілому шкоду.

В даному випадку сторонами надаються такі документи: 1) заяву підсудного і потерпілого про примирення з проханням припинити провадження у справі; 2) документи, підтверджується той факт, що шкода, заподіяна підсудним потерпілому, компенсований.

У разі, якщо потерпілим є неповнолітня, примирний можливе лише за згодою її законного представника.

Коли потерпілим є малолітня (особа, яка не досягла чотирнадцятирічного віку) або недієздатна особа, то право на примирення реалізують їх законні представники. Завдання медіатора - організація продуктивного конструктивного діалогу між сторонами з метою рішення питання про загладжуванні шкоди, заподіяної злочином.

У разі ефективності проведення медіативних процедури сторони змінюють:

1. відношення один до одного: від агресії, недовіри, ворожості сторони переходять до усвідомлення проблем іншого боку, прийняття її аргументів у суперечці, лояльності;

2. особливості взаєморозуміння: завдяки діяльності медіатора боку виявляють здатність сформулювати власну точку зору і зрозуміти точку зору іншої сторони, проявляти державні недержавні почуття і почуття протилежного боку;

3. особливості поведінки: усвідомлення, вибачення, що спонукали до заглаживанню заподіяної шкоди, каяття, прощення, планування свого майбутнього.

Для медіації важливі такі стратегії: співпраці, компромісу, пристосування, суперництва.

1.3 Соціально-психологічний аналіз проблеми сучасної медіації

Медіація - новий сучасний соціальний інститут вирішення конфліктів і суперечок між людьми. Медіація є новий цивілізований спосіб діалогу, що виключає силовий тиск. Впровадження медіації дозволяє змінити культуру поведінки людей в проблемних ситуаціях, попередити і знизити рівень конфліктності в суспільстві, гармонізувати соціальні відносини. Є соціальним інститутом, медіація знаходить підстави свого народження в соціальній системі сучасного суспільства.

Медіація як практика вирішення спорів зародилася в США в 70-і роки 20-го століття і отримала там високу популярність, в Європі цей вид посередництва впроваджувався протягом 20-30 років. У нашій країні, як нам представляється, є певні передумови для інтенсифікації в даний час даного процесу. У суспільстві виникла досить виражена соціальна потреба в медіації як альтернативному методі вирішення конфліктів. Хоча інтерес до медіації в нашій країні відрізняється хвилеподібним характером, а її прорух є прерогативою переважно ентузіастів, починаючи з певного моменту, можна прогнозувати інтенсивне впровадження медіації в російське суспільство. Необхідно відзначити, що мають певні успіхи по просуванню медіації в російському про-суспільством.

За роки, що минули з моменту прийняття Федерального закону про медіацію в Росії, цей вид посередництва поступово отримав зізнання і зростаючий інтерес не тільки як конструктивна соціальна ідея, але і як

соціальна практика. В окремих регіонах медіація активно впроваджується в структуру соціального життя: відкриваються центри з надання населенню медіативних допомоги, проводяться конференції

і круглі столи, присвячені медіації, створюються пілотні площадки, реалізуються медитативний практики в конкретних видах діяльності.

Але є і багато проблем в плані успішного просування медіації в нашому суспільстві. Головною перешкодою в становленні медіації є високий рівень конфліктності в суспільстві.

Однак є й інші перешкоди. Вони мають як об'єктивні, так і суб'єктивні підстави. Специфіка проблем пов'язана як з труднощами росту, типовими для будь-якого нового, серйозного і масштабного починання, так і зі специфічними соціально-психологічеськими явищами, характерними для сучасної російської реальності.

На нашу думку, сукупність проблем, пов'язаних з успішним впровадженням медіації в нашому суспільстві, можна розділити на три основні групи: 1. проблеми, пов'язані з особливостями ментальності нашого населення і що склалися в культурі традиціями разрешення спорів; 2. проблеми, пов'язані з підготовкою медіаторів; 3. проблеми, пов'язані з особливостями особистісних характеристик медіатора в плані їх відповідності вимогам професійної діяльності.

Проаналізуємо кожен з виділених груп проблем окремо.

1. Проблеми, пов'язані з особливостями ментальності нашого населення і що склалися в культурі традиціями вирішення спорів.

В ментальності людини відображаються і проявляються його перед-уявлення про світ, сформовані на основі ціннісних, моральних і культурних детермінант. Такі уявлення людини носять як усвідомлюваний, так і неусвідомлений характер. На думку таких авторів, як Семенов І.М., Похмелкина Г.Ф. [34], Тюльканов С.Л. [35], Ка твань А.Ю. [36] є деякі характеристики російської ментальності значущі з точки зору ефективності

впровадження цієї соціальної практики в нашому суспільстві. Вони пов'язані з наступними, характерними для нашої ментальності, особливостями:

1. існуючими у людей уявленнями про компроміс як прояві слабкості;
2. культурними і психологічними особливостями росіян, зокрема: консерватизм, ірраціональність, емоційність, схильність до різкої зміни відносин, притаманні нашому народу;
3. потребою в зовнішньому імперативній регулюванні віз Ніка конфліктів, небажанні брати особисту відповідальність за пошук вирішення з метою виходу зі складних життєвих ситуацій, несамостійності прийняття рішень;
4. склалася в нашому соціумі культурою дозволу кон конфліктів, а саме: схильністю наших співгромадян до непоступливості (поступитися - значить виявитися слабким, програти);
5. потяг до перемоги, характерне для російської ментально сті, домінування «психології переможця», властиве російської і радянської культури.

У літературі є згадки про «культурної невосприімчивості» наших громадян до медіації: неприйняття «інакшості», цінностей і інтересів інших людей, нерозуміння відрізняються представлений різних людей про справедливість [34].

Аналіз закономірностей поведінки людей в судових конфліктах показує зниження кількості судових справ, припинених через примирення сторін в зв'язку з використанням медіації. Так, за статистичними даними Верховного Суду РФ, із застосуванням процедури медіації за 2015 року було розглянуто 1115 справ, що становить 0,007% від числа розглянутих. У 916 справах затверджено на основі медіативного угоди. У 2014 р показник розгляду цивільних справ з використанням процедури медіації був вищим і склав тисячу триста двадцять дев'ять справ, або 0,01% від загальної кількості [37].

Однак є аргументи і на користь інтенсивного поширення медіації в нашій країні, відзначається наявність вагомих чинників, благоприятствуючих її розвитку. Так, І.Н.Семенов і Г.В. Похмелкина вказують в зв'язку з цим [34]:

1. кризові явища в судовій системі, пов'язані корупційністю судів, сприятиме зверненню громадян у органи, до позасудової практики, і, отже, подталківать суспільство до розвитку медіації;

2. в суспільстві є суспільний інтерес до медіації, є понимание необхідності її впровадження в соціальну практику;

3. накопичені історичні традиції розв'язання конфліктів способами, подібними з сучасної медіації (в Росії раніше існувати вали суди станові: офіцерські, купецькі, селянські), в яких конфлікти вирішувалися способами, подібними з медіації (світова угода або мирова угода);

4. потреба людини жити в мирі, спокої, добрих відношеннях з іншими, є фундаментальною;

5. суспільство потребує соціальних інструментах (таких як медіації) для посилення процесів демократизації і лібералізації, розвитку автономії і свободи особистості, формування толерантності та прийняття інших.

2. Проблеми, пов'язані з підготовкою медіаторів.

Тут слід зазначити наступні проблеми. Недостатнім, перш за все, є кількість часу, відведеного в даний час на базову підготовку медіатора. Крім того, освіта, ко лось в даний час пропонується бажаючим отримати кваліфікацію медіатора, не гарантує якості їх професійної підготовки. Ті, що навчаються отримують переважно теоретичні знання про сутність медіації, її принципах і засадах. Слухачі не отримують практико-орієнтованого, «живого» знання і, як наслідок, будучие медіатори отримують неглибоке, поверхневе освіту.

Це пояснюється, перш за все, недоліком викладачів, професійно володіють методологією, технікою, практичними навичками та досвідом ведення медіативних процедур. Тим часом, обучення медіації доцільно

проводити в інтерактивній формі, у вигляді тренінгових занять, модельованих медіативних практик, раз-бору кейсів.

Соціальна технологія медіації вимагає з необхідністю освоєння як теоретичних і методологічних основ цієї процедури, її філософії, осмисленого оволодіння логікою миротворчості, так і навчання конкретним діям, технологій, формування професійної посередницьких компетенцій. Цей підхід передбачає необхідність проведення інтенсивних тренувань в процесі підготовки професійного медіатора в контексті освоєння їм практик роботи в зоні конфліктної взаємодії.

Крім того, підготовка передбачає роботу з особистістю самого медіатора, бо, як зазначено в роботах Х.Бесемера [8], О.В. Аллахвердо [7] та інших авторів, саме особистість медіатора є основним інструментом ефективного посередництва.

У цьому сенсі професійний медіатор - це людина, відтий до прийняття ідей ненасильства і миротворчості, завжди пам'ятає про надзавдання цього соціального інституту: цінності і цілі медіації в плані єднання суспільства на основі реальних посередницьких наслідком. Йдеться про відновлення взаєморозуміння і «очеловечіва» відносин між людьми, трансляції в суспільство цінностей добра, розуміння, прощення, необхідності усвідомлення неправильності власного вчинку і каяття.

Крім того, медіатор повинен мати знання в області комунікативних та психологічних механізмів взаємодії між людьми. Відомо, що медіатор - це фахівець в області комунікації, переговорів, і без наукових фахових знань в таких областях, як психологія, соціологія, конфліктологія, педагогіка, йому обійтися вкрай складно. Зокрема, в кожному межличностно і діловому конфлікті можна знайти психологічне коріння. Що це означає? Це означає: виявити пригнічені або приховувані (навмисно або ненавмисно) психологічні потреби, бажання і мотиви. Медіатор повинен вміти грамотно підтримати боку, сдвинути проблему з мертвої точки, допомогти сторонам вийти з глухого кута. Важливо побудувати нову конфігурацію відносин між учасниками конфлікту,

зуміти побачити безліч варіантів вирішення спору. Процедура медіації передбачає створення посередником позитивної психологічної атмосфери, психологічно грамотне оформлення рамок проведення бесіди, встановлення меж можливого в поведнанні учасників.

Медіація - це процедура творча, імпровізаційна, рефлексивна, психологічно тонка. У зв'язку з цим медіатора необхідно професійне володінням мовними способами спілкування і психологією впливу на сторони конфлікту, психолінгвістичними прийомами медіативних діяльностей, достатньою психолінгвістичеської витонченість і чутливістю.

Необхідне знання закономірностей психологічного впливу мови на слухача, способів ефективного мовного впливу на нього, вміння зафіксувати за допомогою мови значущі, з точки зору цілей медіації, моменти. Важливо за допомогою мовного коду, «опорних» елементів мови курирувати комунікативний процес, «прогати» сторони до досягнення спільної мети - примирення та порозуміння один одного. Грамотне мовна поведінка медіатора сприяє зрушенню в смисловому полі учасників конфлікту. Вербальна культура медіатора значима на різних етапах медіативного процесу: як при роз'ясненні клієнтам окремих моментів, підтримці діалогу між ними і виведенні медіативних ситуації з тупика; так і при роботі з проявами агресивності сторін.

Медіатор повинен вміти направляти свої репліки в майбутнє (а не фіксуватися на минулих проблемах клієнтів). Крім того, ці висказування повинні бути позитивними (що об'єднують, а не роз'єднують людей, що знижують рівень конфлікту). В процесі грамотної реалізації посередником медіативних процедури клієнти переходять від «одновимірної», вузького бачення обговорюваної проблеми до «панорамного», об'ємного її сприйняття.

Таким чином, посередник, використовуючи правильний мовний код, ефективні психологічні та психолінгвістичні прийоми, учасникам конфлікту організувати успішну комунікацію і ефективне вирішення конфліктної ситуації.

2. Проблеми, пов'язані з особистістю медіатора.

Під особистістю в сучасній науці розуміють щодо стійву систему поведінки людини, включеного в соціальний контекст. На основі аналізу і узагальнення практики проведення медіативних тренінгів, що проводяться з учнями медіації на базі одного з ВНЗ м Саратова, ми розробили соціально-психологічну класифікація медіаторів - майбутніх посередників-практиків. За результатам аналізу ми виділили два соціально-психологічних типу личности медіатора, проблемних з точки зору їх придатності до медіативної діяльності [38].

До першого соціально-психологічного типу відносяться особи, схильні проявляти в посередницьких процедурах невпевненість, безпотужніший. При виникненні складних ситуацій вони відчують себе

«Не в своїй тарілці», мають схильність фіксуватися на власних невдачах. Їм складно перебувати в епіцентрі конфлікту, в зоні домивання негативних почуттів; витримувати емоційне напруження; контролювати наростання негативних емоцій учасників конфлікту, трансльованих по обидва боки; коригувати процес комунікацій учасників процедури. У таких медіаторів можна прогнозувати раннє наростання симптомів емоційного вигорання, а також досить швидке зниження показників нервово-психічного і фізичного здоров'я.

До другого соціально-психологічного типу відносяться особистості, впевнені в своїх силах, які вважають, що їм «все по плечу». Вони завжди знають правильну відповідь і намагаються нав'язати його сторонам. Їх слабкі риси - психологічна «грубувата», егоцентризм (вважають, що інші повинні думати і діяти так, як здається правильним лише їм самим), складність у розумінні інтересів сторін (мотивів і потреб клієнтів), схильність до авторитарного стилю ведення переговорів.

Нами виявлено проблемні аспекти медіації, зумовлені впливом на хід процесу індивідуально-психологічних особливостей особистості медіатора: а). вплив минулого досвіду; б). низька креативність; в). низька стресостійкість («паніка»); г). надмірна емоційна залученість в хід процесу (нездатність / невміння медіатора бути неупередженим); д). нерозвиненість логічних і про-

гностичних функцій; е). недостатній контроль за проявами не- вербальної поведінки.

а. вплив минулого досвіду

Під минулим досвідом ми розуміємо сукупний життєвий досвід суб'єкта. Це події, збережені в пам'яті і мають вплив на поведіння в сьогоденні. Минулий досвід медіатора може бути розглянуто як ресурс, здатний допомогти йому адекватно оцінити наявну у клієнтів проблему. Але минулий досвід може грати і негативну роль. Йдеться про неусвідомлюваному перенесення (проекції) емоцій, впечатлень, незавершених гештальтів з минулого життя медіатора на аналізовану в процесі посередництва ситуацію.

б. низька креативність

У разі нестачі творчого потенціалу у медіатора: процедура примирення йде з трудом, без просування. В учасників створюється враження «замкненого кола». У медіатора спостерігаються такі особливості вербальної поведінки: намагаючись знайти вихід, він задає повторюється питання, або питання, які не стосуються суті справи, або питання, тільки посилюють існуюче між сторонами протистояння, низька стресостійкість («паніка»)

Якість низькою стресостійкості проявляється у вигляді «паніки» медіатора. Як правило, така ситуація виникає, коли сторони проявляють непоступливість, а наявний у посередника ресурс знань і практичних навичок вичерпаний. Медіатор в такому випадку може демонструвати невідповідність своєї поведінки соціальної ролі посередника і відмовлятися від подальших пошуків вирішення проблеми. Так, за результатами спостереження нами рольового медіативного тренінгу один з початківців медіаторів (жінка молодого віку), в процедурі медіації, вичерпавши свій ресурс в спробі примирити сторони, продемонстрував такі особливості поведінки. Вона безсило откнулась на спинку стільця, замовкла і опустила руки, надавши сторонам самостійно продовжувати комунікацію (інтенсивну перестрілку). Що відбувається при цьому? Медіатор відчуває почуття растеряності, безнадійності, а сторони - незадоволеність. Клієнти розчарова, у них

виникають думки про безперспективність участі в процедурі примирення. Надмірна емоційна залученість в хід процесу (нездатність ність / невміння медіатора бути неупередженим)

При наявності такої якості посередник не може приховувати своїх перед- поважний і емоційно приєднується до однієї зі сторін. Зазвичай це буває в ситуаціях, коли один з учасників конфлікту виступає в ролі більшої жертви, коли медіатор має схожу з цим човеком життєву позицію, коли сторона виглядає емоційно-привлекательною для нього. Посередник в такому випадку може захопитися з однієї зі сторін конфлікту. Як наслідок, тривалість спілкування з учасниками процедури розподіляється непропорційно, виникає «перекіс» у розподілі уваги примирителя на користь однієї зі сторін. Найчастіше медіатор може зробити зауваження тієї сто Рона, яку він вважає «неправий», критикувати її позицію. У посередників спостерігається схильність до моралізаторства: вони вдаються до умовлянь; волають клієнтів до совісті або здоровому глузду, емоційно втягуються в роль ментора. У деяких случаях посередники вважають за можливе нав'язувати своє рішення клієнтам. Зокрема, один з учнів в ході проведення медіативного тренінгу, заявив: «я змушу їх помириться», «куди вони подінуться».

д. нерозвиненість логічних і прогностичних функцій

В такому випадку медіатор не бачить, як пов'язано поточний стан кон- флікта з довгостроковою перспективою, а саме - його дозволом. По- середник співвідносить власні поточні дії з переходом до перспективні цілі. Медіатор неконструктивний, тому що Чи не орієнтуйтеся свій погляд на майбутнє, він не бачить проблему «панорамно», об'ємно, застревая в деталях поточного моменту.

е. недостатній контроль за проявами невербальної поведінки

У таких випадках медіатор не може приховувати емоційне ставлення до сторін або до однієї з них на рівні невербальної поведінки (ви- ражение особи, усмішки, несхвальний погляд і т.п.). При наявності таких проблем посереднику

необхідно пройти додаткове навчання по оволодінню невербальними аспектами своєї поведінки [38].

Поступова і цілеспрямована робота медіатора над собою та збільшити її професійної кваліфікації сприятимуть долати зазначених вище недоліків і проблем.

РОЗДІЛ 2

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕДУРИ МЕДІАЦІЇ В СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

1.1 Порівняльна характеристика умов, підстав і порядку звернення до медіатора на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду

Процедура медіації ефективна для врегулювання широкого кола правових спорів. У науці цивільного процесуального і арбітражного процесуального права питання, пов'язані з розподілом справ між компетентними органами, розглядаються в рамках інституту підвідомчості. З огляду на той факт, що професійні медіатори не входять до системи юрисдикційних органів, застосування правил підвідомчості в ситуації, що розглядається представляється досить складним. С.І. Калашникова пропонує використовувати інший механізм, що дозволяє виділити категорію справ, врегулювання яких можливе в процедурі медіації. Цей механізм вона пропонує визначити як медіабільністю правового спору. Під медіабільністю можна розуміти таку властивість правового спору, в силу якого він може бути врегульовано в процедурі медіації. У цьому сенсі медіабільністю буде розглядатися як додаткова характеристики підвідомчих того чи іншого юрисдикційних органу юридичних справ, що свідчить про можливість застосування медіації. Поняття медіабільності має велике значення. Оцінка медіабільності спору може здійснюватися сторонами при виборі найбільш оптимального інструменту для врегулювання розбіжностей, що виникли і медіатором - при надходженні заяви про проведення медіації та визначення можливості застосування медіації для врегулювання конкретного спору. Відносно інтегрованої медіації медіабільності оцінюється судом або іншими уповноваженими органами при

вирішенні питання про направлення сторін до медіатора і (або) використанні медіаційної технології для вирішення розбіжностей сторін (якщо це не суперечить закону); законодавцем - при введенні правил обов'язкового і (або) рекомендаційного застосування медіації як досудового порядку врегулювання суперечок. Закон про медіацію регулює відносини, пов'язані із застосуванням процедури медіації до суперечок, що виникають з цивільних правовідносин, в тому числі у зв'язку із здійсненням підприємницької та іншої економічної діяльності, а також спорів, що виникають з трудових і сімейних правовідносин. Якщо суперечки виникли з інших відносин, не зазначених в законі, дія Закону про медіацію поширюється на відносини, пов'язані з врегулюванням таких суперечок шляхом застосування процедури медіації тільки у випадках, передбачених федеральним законодавством (ч. 2 і 6 ст. 1 Закону про медіацію). Закон про медіацію не застосовується до врегулювання колективних трудових спорів, а також якщо спір зачіпає або може зашкодити правам і законні інтереси третіх осіб, які не беруть участі в процедурі медіації. Медіація застосовується у випадках, якщо спір торкається питань національної безпеки, державної політики або прав людини; сторони бажають встановити загальнообов'язковий прецедент для аналогічних справ; суперечка виникла щодо тлумачення і застосування закону; існують обґрунтовані побоювання в тому, що медіація може використовуватися недобросовісно з метою збору інформації або затягування вирішення спору; необхідна державна захист суб'єктивного права; відносини носять разовий характер. Для застосування процедури медіації сторони повинні укласти угоду. Під сторонами Закон про медіацію розуміє суб'єктів відносин, що бажають врегулювати спір за допомогою процедури медіації. Законом про медіацію передбачено кілька видів угод, які можуть регламентувати відносини сторін, які бажають врегулювати можливий або вже виник спір. Найменування цих угод і їх зміст розрізняються залежно від того, чи виник спір між сторонами і на якій стадії знаходиться його дозвіл. Законодавець визначив, що підставою застосування процедури медіації може

служити як будь-яка угода сторін, так і спеціально виділяється законодавцем угода - угода про застосування процедури медіації.

У абз.5 ст.2 Закону про медіацію дається визначення угоди про застосування процедури медіації, під яким розуміється угода сторін, укладену в письмовій формі до виникнення спору або спорів (медіативна застереження) або після його або їх виникнення, про врегулювання із застосуванням процедури медіації спору чи суперечок, які виникли або можуть виникнути між сторонами у зв'язку з будь-яким конкретним правовідносинами. Таким чином, істотними умовами угоди про застосування процедури медіації є його письмова форма і предмет - згоду сторін на розв'язання конкретних правовідносин із застосуванням процедури медіації. І при відсутності одного з умов дана угода не буде вважатися укладеним. Особливо яскраво це відбивається в судовій практиці. При розгляді касаційної скарги Федеральним арбітражним судом Уральського округу було відхилено клопотання про відкладення судового засідання у зв'язку з проведенням процедури медіації. Так, подавцем касаційної скарги, товариством «ЗТК» СінтОйл », було заявлено клопотання про відкладення судового засідання у зв'язку з проведенням процедури медіації. Однак суд касаційної інстанції вважав, що підстав для відкладення судового засідання немає. Обґрунтуванням було те, що арбітражний суд може відкласти судовий розгляд за клопотанням обох сторін у разі їх звернення за сприянням до суду або посереднику, в тому числі до медіатора, з метою врегулювання спору (п. 2 ст. 158). Згідно ч. 1 ст. 7 Закону про медіацію застосування процедури медіації здійснюється на підставі угоди сторін, в тому числі на підставі угоди про застосування процедури медіації. Посилання в договорі на документ, що містить умови врегулювання спору за сприяння медіатора, визнається медіативних застереженням за умови, що договір укладений у письмовій формі. Медіативних застереженням є домовленість про застосування процедури медіації, якщо вона укладена сторонами до виникнення спору чи суперечок між ними (абз. 5 ст. 2) і при цьому основний договір укладений у письмовій формі (ч. 1 ст. 7). Таким чином, Закон про медіацію закріпив

можливість укладення угоди про застосування процедури медіації у вигляді окремого письмового договору між сторонами і у вигляді медіативних застереження, тобто включення в текст основного договору, що регулює матеріально-правові відносини сторін, умова про застосування процедури медіації при розгляді спорів, які можуть виникнути в зв'язку з даним договором в майбутньому. В даному випадку на проведення процедури медіації необхідна згода іншого боку. Тим часом доказів того, що відповідач висловив свою згоду на застосування процедури медіації, або що між сторонами підписано угоду про застосування процедури медіації, позивачем не представлено. Більш того, з тексту заперечень відповідача на касаційну скаргу не слід, що їм виражено згоду на застосування процедури медіації. Як говориться в Законі про медіацію, процедура медіації може бути застосована при виникненні спору як до звернення в суд або третейський суд, так і після початку судового розгляду або третейського розгляду, в тому числі за пропозицією судді або третейського судді (ч.2 ст. 7 Закону про медіацію). Дана норма закріплюється два варіанти, коли сторони при виникненні спору можуть звернутися до посередника, а саму процедуру медіації можна умовно розділити на судову і несудовий. Таким чином, медіація може проводитися: - у позасудовому порядку (сторони взагалі не мають наміру звертатися в судові інстанції для вирішення виниклого спору, або коли сторонами було взято на себе зобов'язання щодо врегулювання розбіжностей шляхом застосування процедури медіації); - в рамках судового процесу (суперечка вже переданий на розгляд суду або третейського суду, ця обставина не позбавляє сторін можливості передати даний спір на розгляд за участю медіатора). При цьому після початку судового розгляду спору або третейського розгляду ініціатива передачі справи для застосування процедури медіації може виходити як від самих сторін, так і від судді або третейського судді. Рішення про застосування процедури медіації може бути прийнято сторонами на будь-якій стадії судового процесу до прийняття судом або третейським судом рішення у справі. Сторони за взаємною згодою вибирають одного або кілька медіаторів. Медіатором визнається незалежна фізична особа,

яка притягається сторонами в якості посередника у врегулюванні спору для сприяння у виробленні сторонами рішення по суті справи (абз.3 ст.2 Закону про медіацію). Для забезпечення проведення процедури медіації діють спеціальні організації, які допомагають сторонам з вибором медіатора. Ці організації можуть рекомендувати кандидатуру медіатора або кандидатури медіаторів, а також і призначити їх, в разі якщо сторони направили відповідне звернення.

Згідно ч. 2 ст. 15 Закону про медіацію медіатор повинен відповідати різним вимогам в залежності від того, на професійній або непрофесійній основі він здійснює свою діяльність. Отже, якщо медіатор здійснює діяльність на непрофесійній основі, то він повинен відповідати наступним вимогам: 1) досягнення віку вісімнадцяти років; 2) володіти повною дієздатністю; 3) відсутність судимості. Як видно, пред'явлені вимоги незначні, тому медіацій можуть займатися більшість громадян, не маючи спеціальної підготовки. У ч. 3 ст. 16 Закону про медіацію встановлено обмеження, пов'язане з тим, що непрофесійний медіатор не може брати участь в розгляді спору, переданого на розгляд суди або третейського суду. Більш серйозні вимоги пред'явлені до професійних медіаторів. Вони містяться в ст. 16 Закону про медіацію. Здійснювати діяльність можуть особи, які досягли віку двадцяти п'яти років, які мають вищу професійну освіту і пройшли курс навчання за програмою підготовки медіаторів, затвердженої в порядку, встановленому урядом. Програма підготовки медіаторів затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 14 лютого 2011 № 187 відповідно до Постанови Уряду від 3 грудня 2010 № 969 "Про програму підготовки медіаторів". Згідно з програмою навчання проходить в очній формі за додатковою професійної освітньої програми професійної перепідготовки в обсязі не менше 120-ти годин. Таким чином, сторони до завіреної копії угоди про проведення процедури медіації, що додається до клопотань сторін про відкладення розгляду справи у зв'язку з процедурою медіації, повинні бути також залучені:

- 1) завірені копії 2-ий і 3-ій сторінки паспорта медіатора (підтвердження досягнення медіатором 25-річного віку);
- 2) завірена копія документа про вищу професійну освіту (вимоги до конкретної спеціальності Федеральним законом не встановлені);
- 3) засвідчена копія документа про проходження професійної перепідготовки в обсязі не менше 120 (ста двадцяти) годин.

У переліку вимог до професійних медіаторів нічого не говориться про наявність повної дієздатності і відсутність судимості. Виходячи із загальних уявлень, можна зробити висновок, що вони повинні встановлюватися при отриманні вищої професійної освіти. До загальних вимог відноситься заборона на здійснення підприємницької діяльності. Медіатори мають право займатися будь-якою іншою не забороненою законодавством діяльністю. Медіатор не має права бути представником будь-якої сторони, надавати їм юридичну, консультаційну чи іншу допомогу, так само не може здійснювати свою діяльність, якщо особисто зацікавлений в результаті, або складається з будь-якою стороною в родинних зв'язках, робити без згоди сторін публічні заяви по суті спору (ч. 6. ст. 15 Закону про медіацію). Дана норма розвиває основні принципи медіації, а саме принцип незалежності та неупередженості медіатора, принцип рівноправності сторін і принцип конфіденційності. Згідно ст. 10 Закону про медіацію діяльність по проведенню процедури медіації здійснюється на платній або безоплатній основі. На платній основі здійснюється діяльність організацій. Пунктом 2 цієї ж статті передбачено, що оплата діяльності з проведення процедури медіації медіатора, медіаторів і організацій, що здійснює діяльність із забезпечення проведення процедури медіації, здійснюється сторонами в рівних частках, якщо вони не домовляться про інше. При цьому умови участі сторін у витратах, пов'язаних з проведенням процедури медіації, є відповідно до пп. 4 п. 2 ст. 8 Закону про медіацію одним з обов'язкових реквізитів угоди про проведення процедури медіації. Крім того, ч. 2 ст. 101 встановлено, що при укладенні мирової угоди сторони повинні передбачити порядок розподілу судових витрат. У разі якщо сторони при укладенні мирової

угоди не передбачили такий порядок розподілу судових витрат, суд вирішує це питання стосовно до статей 95, 97, 99 і 100. Дані статті не регулюють питання витрат на проведення процедури медіації, розподіл між сторонами витрат, пов'язаних з проведенням процедури медіації, вказане сторонами в угоді про проведення процедури медіації, може бути змінено судом тільки в тому випадку, якщо в медіативній угоді, укладену сторонами за результатами проведення процедури медіації та представленому ними суду для затвердження в якості мирової угоди, буде міститися вказівка на інший розподіл цих витрат. У Законі про медіацію йдеться, що медіаторами не можуть бути особи, які заміщають державні посади, державні посади суб'єктів, посади державної цивільної служби, посади муніципальної посади, якщо інше не передбачено федеральними законами (ч. 5 ст. 15 Закону про медіацію). Законодавство про медіацію не стоїть на місці, тим самим визначаючи перспективи розвитку інституту медіації. Ними можуть бути судді у відставці, співробітники апарату суду з юридичною освітою, а також помічники суддів, які беруть участі раніше в справі. Згідно ст. 3 цього закону судді не можуть здійснювати підприємницьку діяльність, а також поєднувати роботу на посаді судді з іншою оплачуваною роботою, крім наукової, викладацької, літературної та іншої творчої діяльності. Таким чином, судді у відставці не можуть бути медіаторами. З іншого боку, на думку Веніаміна Яковлева, судді мають величезний досвід в розгляді справи і змогли б зіграти найважливішу роль в процедурі медіації, виступаючи примирителями. Дане питання носить відкритий характер і буде залежати від волі законодавця. Закон встановлює цивільно-правову відповідальність медіатора перед сторонами за шкоду, заподіяну сторонами внаслідок здійснення діяльності. Е.А. Суханов під цивільно-правовою відповідальністю розуміє одну з форм державного примусу, пов'язаного із застосуванням компетентним державним органом (судом і т.п.) до порушника цивільних прав та обов'язків санкцій майнового характеру, що тягнуть за собою для нього несприятливі майнові наслідки. Відповідальність медіатора настає тільки за шкоду, яка була заподіяна сторонам внаслідок здійснення медіатором

яких-небудь дій під час врегулювання конкретного спору між сторонами процесу медіації. Слід, що для настання відповідальності необхідна наявність шкоди.

Під шкодою в цивільному праві розуміється всяке применшення особистого чи майнового блага. Він може бути заподіяно особистості або майну. Виходячи з цього, виділяють моральний і матеріальний (майновий) шкода. Залучення до цивільно-правової відповідальності здійснюється шляхом пред'явлення в суд постраждалою стороною позову до винного до медіатора або організації, що здійснює діяльність із забезпечення проведення процедури медіації про відшкодування заподіяної їй моральної та матеріальної шкоди. Закон про медіацію надає сторонам право на свій розсуд включати в угоду додаткові умови і вимоги, якщо це не буде суперечити законодавству. Слід зазначити, що в чинному російському процесуальному законодавстві закладена можливість реалізації негативного процесуального ефекту угоди про застосування процедури медіації. Зокрема, цивільний процесуальний, арбітражний процесуальний кодекси передбачають наслідки недотримання досудового порядку врегулювання суперечок, обов'язкового в силу закону або договору сторін, у вигляді повернення позовної заяви судом загальної юрисдикції (пп. 1 п. 1 ст. 135), а в разі якщо невиконання обов'язкового досудового порядку виявлено після прийняття заяви та порушення провадження у справі, у вигляді залишення за явища без розгляду (абз. 2 ст. 222). У всякому разі позивач вправі повторно звернутися до суду з тотожним позовом після виконання вимог про дотримання досудового порядку врегулювання спору. Таким чином, укладення угоди про застосування процедури медіації є юридичним фактом, що тягне наслідки як матеріального, так і процесуального характеру. У цьому сенсі його слід розглядати в якості підстави, а не умови (стаття 7 Закону про медіацію) проведення медіації. Підводячи загальний підсумок, слід зазначити, що в якості умови проведення медіації можна розглядати властивість медіабільності правового спору, наявність якого визначається рядом чинників об'єктивного і суб'єктивного

характеру. Підставою звернення до медіатора і проведення примирної процедури слід вважати угоду сторін про застосування процедури медіації. При цьому така угода пропонується розцінювати як волевиявлення сторін на застосування досудового порядку врегулювання спору. Звісно ж, що визнання за угодою про застосування процедури медіації негативного ефекту у вигляді тимчасового вилучення юрисдикції суду щодо конкретного спору забезпечує дотримання прав добросовісної сторони, яка має намір зробити спробу врегулювати спір поза судом.

2.2. Процесуальні наслідки укладення медіативного угоди в цивільному процесі на стадії підготовки справи до судового розгляду і на стадії судового розгляду

У зв'язку з виникненням ситуацій, коли до медіатора звертається одна зі сторін, велике значення набуває питання щодо моменту початку процедури медіації. Від його дозволу залежить, по-перше, момент призупинення перебігу строку позовної давності, а по-друге, межі дії принципу конфіденційності. Традиційно початком медіації вважається день, коли сторони в суперечці погоджуються звернутися до медіатора. Дане положення, зокрема, закріплено в статті 4. З практичної точки зору це положення можна трактувати наступним чином: початком медіації буде звернення сторін до медіатора або отримання згоди другої сторони на участь в примирної процедури. Таким чином, з огляду на той факт, що вираз згоди сторін щодо проведення медіації не припускав обов'язкової письмової форми, момент початку примирної процедури не завжди може бути з достовірністю встановлено і підтверджено. Порядок проведення медіації формувався практикою. Він повністю обумовлений цілями примирної процедури та завданнями медіатора, які в свою чергу пов'язані з моделлю медіації. Так, в класичній моделі медіації пріоритетною метою є врегулювання розбіжностей учасників спору шляхом виявлення їх істинних потреб.

Відповідно, медіатор повинен створювати умови для того, щоб сторони змогли гранично точно зрозуміти суть вимог один одного, усвідомити власні інтереси, структурувати зміст спору та визначити аспекти, за якими важливо досягти угоди, виробити і оцінити можливі альтернативні варіанти виходу з ситуації, що проблемної ситуації і в кінцевому підсумку прийняти найбільш оптимальне рішення. Наявність між сторонами угоди про застосування процедури медіації або медіативних застереження ще не означає, що суперечка з моменту його виникнення буде урегульовуватись за допомогою процедури медіації. Для цього сторонам необхідно укласти угоду про проведення процедури медіації. Згідно абз. 6 Закону про медіацію під угодою про проведення процедури медіації розуміється угода сторін, з моменту укладення якого починає застосовуватися процедура медіації щодо спору або спорів, що виникли між сторонами. Таким чином, угода про проведення процедури медіації полягає в відношенні спору або спорів, який вже виник, а проведення самої процедури медіації починається з дня його укладення. Закон про медіацію містить вимоги, які ставляться до змісту угоди про проведення процедури медіації. Угода укладається в письмовій формі (п.1 ст. 8 Закону про медіацію). Реквізитами є відомості:

1. про предмет спору (це ті розбіжності, з приводу яких сторони обрали процедуру медіації);
2. про медіатора, медіатори або організації, що здійснює діяльність із забезпечення проведення процедури медіації (з додаток документів, що підтверджують компетентність медіатора);
3. про порядок проведення процедури медіації (сторони можуть закріпити або безпосередньо в угоді про її проведення, або у вигляді вказівки в угоді посилань на правила проведення процедури медіації, затверджені організацією, що здійснює діяльність із забезпечення проведення процедури медіації. За угодою сторін така можливість залишається за медіатором);

4. про умови участі сторін у витратах (оплата діяльності з проведення процедури медіації здійснюється в рівних частках, якщо сторони не домовилися про інше);

5. про терміни. Загальні положення про терміни закріплені в ст. 13 Закону про медіацію.

Терміни проведення визначаються угодою про проведення процедури медіації. Медіатор і сторони повинні вжити всіх необхідних заходів для того, що процедура була припинена не більше ніж протягом шістдесяти днів. Даний термін не є остаточним. Законом визначено обставини, при яких даний термін може бути продовжений. До таких обставин відносяться складність справи, що розглядається, щоб отримати додаткову інформацію або документа. Таким чином, остаточний термін проведення процедури медіації становить сто вісімдесят днів. У разі передачі спору на розгляд суду або третейського суду строк не повинен бути більше шістдесяти днів. Федеральним законом від 27.07.2010 № 194 були внесені відповідні зміни до кодексу України, а також суд може відкласти розгляд справи на термін, що не перевищує шістдесяти днів, за клопотанням обох сторін у разі прийняття ними рішення про проведення процедури медіації. Це означає, що законодавець дає сторонам тільки шістдесят днів, щоб мирно врегулювати спір. На цей час суд відкладає судовий розгляд, про що в обов'язковому порядку виноситися визначення. При цьому термін позовної давності зупиняється з моменту укладення сторонами відносини угоди про проведення процедури медіації до моменту припинення процедури медіації (п. 2 ст. 1, № 194-). Після закінчення зазначеного терміну суд або затверджує мирову угоду - якщо сторони врегулювали суперечку і уклали медіативних угоду, або продовжує розгляд спору по суті - якщо сторонам так і не вдалося досягти компромісу. Стосовно до термінів проведення процедури медіації окрему увагу необхідно звернути на те, що можливість зупинення провадження у справі на час проведення процедури медіації не передбачена, ні Законом про медіацію. Згідно ст. 6 прим. 1 судочинство в судах і виконання судової постанови здійснюється в розумні

терміни. При визначенні терміну враховуються правова і фактична складність справи, поведінки учасників, достатність і ефективність дій суду і загальна тривалість провадження у справі. Незважаючи на те, що в Закон про медіацію нічого не говориться про принцип розумності, це положення можна вивести з аналізу норм. На особливу увагу заслуговує звернення до медіатора на стадії підготовки справи до судового розгляду. Згідно ст. 147 після прийняття заяви суддя виносить ухвалу про підготовку справи до судового розгляду і вказує дії, які повинні вчинити сторони та інші особи, які беруть участь у справі, а також терміни їх здійснення для забезпечення правильний і своєчасний розгляд і вирішення справи. У Постанові Пленуму Верховного Суду від 24 червня 2008 року № 11 "Про підготовку цивільних справ до судового розгляду" говориться, що таке визначення виноситься і в разі виникнення необхідності в скоєнні додаткових дій з підготовки після скасування винесеного судового рішення і направлення справи на новий розгляд або після відновлення призупиненого виробництва. Підготовка справи є самостійною стадією, що має на меті забезпечення правильного і своєчасного вирішення і розгляду справи, і обов'язкове по кожному цивільній справі. Кожна стадія характеризується властиві лише йому завдання, суб'єкти та винесенням підсумкового рішення. Згідно п. 5 ч. 1 ст. 150 він «вживає заходів щодо укладення сторонами мирової угоди ...». Однак які саме заходи повинні бути прийняті суддею, не уточнює. Така недомовленість не дозволяє на практиці реалізувати одну із завдань підготовки справи до судового розгляду - примирення сторін. Судді часто не приділяють цьому питанню належної уваги, обмежуючись лише нагадуванням сторонам про їх право закінчити справу мировою угодою. Постанова Верховного Суду № 11 «Про підготовку цивільних справ до судового розгляду» вказує, що в результаті примирення сторін мети цивільного судочинства досягаються найбільш економічним способом. Завдання судді полягає в роз'ясненні сторонам переваг закінчення справи миром, рівності юридичної сили ухвали про затвердження мирової угоди та рішення суду і можливості його примусового виконання. Судді необхідно також роз'яснити процедуру

затвердження мирової угоди, перевірку умов мирової угоди та наслідки його укладення в ст. 148 закріплює завдання підготовки справи до судового розгляду, до яких відносяться:

1. Уточнення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи;
2. Визначення закону, яким слід керуватися при вирішенні справи, і встановлення правовідносин сторін;
3. Вирішення питання про склад осіб;
4. Надання необхідних доказів сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі;
5. Примирення сторін.

Зазначена постанова звертає увагу на те, що в результаті примирення сторін мети цивільного судочинства досягаються найбільш економічним способом. Завдання судді полягає в роз'ясненні сторонам переваг закінчення справи миром, рівності юридичної сили ухвали про затвердження мирової угоди та рішення суду і можливості його примусового виконання. Судді необхідно також роз'яснити процедуру затвердження мирової угоди, перевірку умов мирової угоди та наслідки його укладення. Відповідно до пункту 5 частини 1 статті 150 заходи щодо укладення сторонами мирової угоди приймаються суддею, в тому числі за результатами проведення в порядку, встановленому федеральним законом, процедури медіації, яку сторони мають право проводити на будь-якій стадії судового розгляду. При роз'ясненні сторонам їх права на проведення процедури медіації та з'ясуванні їх наміри провести процедуру медіації необхідно в обов'язковому порядку повідомити сторонам максимально можливий термін відкладення розгляду справи і, отже - максимальний термін проведення процедури медіації, який повинен знаходитися в межах строків розгляду та вирішення справ, встановлених статтею 154 (в апеляційній інстанції - статтею 327.2). На стадії судового розгляду в силу ст. 172 при розгляді справи після доповіді головуєчого і з'ясуванні у сторін, чи підтримує позивач свої вимоги і чи визнає відповідач

вимоги позивача, головуючий також зобов'язаний з'ясувати, чи не бажають сторони закінчити справу укладенням мирової угоди або провести процедуру медіації. Якщо сторони виявили бажання врегулювати спір за допомогою посередника, то суд виносить ухвалу про відкладення справи на термін, що не перевищує шістдесяті днів. Закон про медіацію передбачає дві умови для відкладення розгляду справи у зв'язку з процедурою медіації:

- 1) наявність клопотання обох сторін;
- 2) наявність підтвердження факту прийняття сторонами рішення про проведення процедури медіації.

Клопотання може бути заявлено сторонами в усній формі або представлено суду в письмовому вигляді. Письмове клопотання може бути оформлено як у вигляді відповідної заяви кожної зі сторін, так і у вигляді одного заяви, підписаної всіма сторонами. Фактом прийняття рішення сторонами є угода про застосування процедури медіації. Як зазначалося вище, процедура медіації у спорах, переданих на розгляд суду до початку її проведення, може проводитися тільки медіаторами, які здійснюють свою діяльність на професійній основі. Тому до клопотання сторін повинна бути додана завірена копія такої угоди і документи, що підтверджують відомості про медіатора. Якщо сторони не змогли врегулювати суперечку за допомогою посередника, то справа передається на вирішення суду шляхом пред'явлення позову, або винесенням ухвали про поновлення провадження у справі. Теоретично всю процедуру проведення медіації можна розділити на ряд етапів або стадій. Різні автори виділяють різну кількість стадій в проведенні процедури медіації. Дослідники при виділенні стадій медіації багато в чому ґрунтуються на розробках зарубіжних колег. В теорії перевагу віддається підходу Д.Л. Давиденко, який в якості етапів називає підготовку, відкриття процедури, дослідження обставин спору та інтересів сторін, пошук альтернативних рішень, вибір оптимального рішення. У зарубіжній, і у вітчизняній літературі відсутній загальноприйнятий підхід до виділення стадій медіації. Тим часом формування єдиного алгоритму проведення медіації має

велике значення для подальшого розвитку цього інституту в російському правовому полі, в тому числі для розробки стандартів практичної діяльності в рамках саморегулювальних організацій та програм навчання медіаторів. Грунтуючись на практиці Центру правових технологій та примирних процедур (медіації) Уральської державної юридичної академії, можна зробити висновок про те, що медіація змішаного типу в поєднанні з класичною моделлю медіації виявляється найбільш ефективною. При цьому в процедурі медіації пропонується виділяти три основні стадії, кожна з яких представляє собою сукупність процедурних дій, об'єднаних спільною метою, а саме:

- 1) стадію підготовки до медіації;
- 2) стадію медіаційної сесії;
- 3) контрольну-аналітичну стадію.

Стадія підготовки до медіації є сукупність процедурних дій, спрямованих на організацію проведення процедури. Метою даної стадії є створення умов для проведення медіаційної сесії. Перед медіатором поставлені наступні завдання: проведення оцінки медіабельності спору; визначення складу учасників (в разі необхідності - запрошення учасників процедури); дозвіл організаційних питань про місце і час проведення медіації. Стадія підготовки завершується укладенням угоди про проведення процедури медіації. Стадія медіаційної сесії являє собою сукупність процедурних дій, спрямованих на вироблення взаємовигідної угоди і, таким чином, на врегулювання спору. Контрольно-аналітична стадія являє собою сукупність процедурних дій медіатора, спрямованих на здійснення контролю над виконанням медіативної угоди, а також здійснення аналізу. Таким чином, медіація має ще однією ознакою стадійності. У кожній стадії є свої цілі, завдання, реалізація яких забезпечує успішне завершення процедури висновком медіативної угоди. За результатами успішно проведеної медіації сторони укладають медіативну угоду, яка є підстава припинення процедури медіації. Проблеми сутності та правової природи, змісту, наслідків укладення та виконання угоди є дискусійними. Вирішення цих проблем має велике значення для розвитку

медіації. Відповідно до абз. 7 ст. 2 Закону про медіацію медіативних угода являє собою угоду, досягнуту сторонами, в результаті застосування процедури медіації до суперечки або спорів, до окремих розбіжностей і укладену в письмовій формі. Воно може полягати за результатами застосування процедури медіації не тільки до одиничного спору, а й відразу до декількох спорів, а також до окремих розбіжностей щодо спору. Таким чином, одним медіативних угодою може вирішитися одиничний суперечка, кілька суперечок (між одними і тими ж сторонами) або всього лише частина окремого спору. У ньому повинні закріплюватися узгоджені сторонами зобов'язання, умови і терміни їх виконання. Важливе процесуальне значення мають наслідки укладення медіативного угоди. Відповідно п. 3 і п.4 ст. 12 Закону про медіацію в залежності від того, чи проводилася процедура медіації щодо спору, що не переданого суду (тобто шляхом звернення до суду з позовом), або вона проводилася після передачі справи на розгляд суду, розрізняють дві групи наслідків:

а) визнання угоди в якості мирової угоди;

б) визнання в якості цивільно-правової угоди. У першому випадку така угода затверджується судом або третейським судом у якості мирової угоди відповідно до процесуального законодавства. У другому випадку законодавець розглядає медіативних угоду як звичайну цивільно-правову угоду, спрямовану на встановлення, зміну або припинення прав і обов'язків сторін.

Згідно зі статтею 153 Цивільного Кодексу від 30 листопада 1994 № 51-ФЗ угодами визнаються дії громадян і юридичних осіб, спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. У той же час мирову угоду багатьма авторами також розуміється як угода або договір. Наприклад, С. В. Лазарев розглядає мирову угоду як «затверджується судом на основі процесуальних дій договір, укладений на основі взаємних поступок між сторонами, третіми особами, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, спрямований на врегулювання спору, який є підставою для припинення провадження у справі». На відміну від звичайної цивільно-правової угоди, що

укладається в рамках взаємодії учасників цивільного обороту, мирова угода укладається під контролем суду в рамках судового процесу та за умови дотримання процесуальних норм, порушення яких також може привести до скасування судового акта про затвердження мирової угоди. Це означає, що мирова угода, крім матеріально-правового змісту, має і процесуальну складову. При затвердженні медіативного угоди в якості мирової угоди тягне за собою застосування ряду положень, що містять норми про мирові угоди. Вирішення даного питання відбувається на стадії судового розгляду. При цьому суд контролює законність прийнятого сторонами угоди. При виявленні протиріч угоди чинному законодавству суд не затверджує цю угоду, виносить ухвалу і продовжує розглядати справу по суті (ч. 4 ст. 173). Якщо медіативних угода відповідає федеральному законодавству, суд стверджує його в якості мирової угоди і виносить ухвалу про припинення провадження у справі. Медіативних угода має бути укладена не тільки в письмовій формі, а й містити відомості про сторони, предмет спору, проведеної процедури медіації, медіатора, а також узгоджені сторонами зобов'язання, умови і терміни їх виконання. На жаль, Закон про медіацію не встановлює наслідків недотримання вимог. Так як медіативний угоду розглядається як угода, то до неї застосовуються норми цивільного законодавства. Згідно ст. 160 законом, іншими правовими актами та угодою сторін можуть встановлюватися додаткові вимоги, яким повинна відповідати форма угоди, і передбачатися наслідки недотримання цих вимог. Якщо такі наслідки не передбачені, застосовуються наслідки недотримання простої письмової форми правочину. Так, недотримання простої письмової форми угоди позбавляє сторони права в разі спору посилатися на підтвердження угоди та її умов на показання свідків, але не позбавляє їх права приводити письмові та інші докази (ст. 162 ЦК України). Виконання медіативного угоди здійснюється сторонами добровільно і сумлінно. Принцип добровільності було розглянуто раніше. Принцип сумлінності не входить до переліку принципів, що містяться в ст. 3 Закону про медіацію. Можливо, що його дія застосовується не до всієї процедури медіації, а тільки на стадії

виконання угоди. У разі ухилення однієї зі сторін від виконання умов мирової угоди, інша сторона відповідно до положень процесуального законодавства може звернутися до суду з клопотанням про видачу виконавчого листа, і виконання мирової угоди буде проводитися в примусовому порядку за загальними правилами виконання рішення (ст. 428). Підводячи підсумок даної главі, можна сказати, що медіація як альтернативна процедура врегулювання спору має умови і підстави для застосування в суді першої інстанції. Порядок процедури буде залежати від того моменту, коли сторони вирішили звернутися до медіатора. Тому в даний час виділяють приватну і судову медіацію. Важливу роль відіграє суддя при здійсненні дій на стадії підготовки справи до судового розгляду. Адже від них буде залежати правильне і своєчасне розгляду справи.

ВИСНОВКИ

Конфлікти в сучасному світі є елементом повсякденного життя людей. У конфліктах відбувається зіткнення протилежних думок, цілей, інтересів і позицій особистостей і груп.

Чим різноманітніше стає світ, тим більш різноманітними стають конфлікти, тим більше суперечностей і нерозуміння в відносині суб'єктів взаємодії. Посередництво змінює сучасний світ - від взаємного відчуження люди приходять до розуміння один одного і примирення.

Медіація - одне з найбільш ефективних засобів вирішення суперечностей і конфліктів. Ця соціальна технологія і процедура дозволяє перейти від авторитаризму до демократії і співпраці; на основі наукового підходу управляти конфліктами в сучасному світі .

У сучасному світі медіація використовується для вирішення найрізноманітніших суперечок - від самих незначних до глобальних переговорів щодо розв'язання світових проблем.

Ця процедура необхідна в тих випадках, коли треба прийти до консенсусу, прийняти рішення, вирішити проблему, досягти конструктивного результату.

У порівнянні з іншими технологіями вирішення проблем і спорів, медіація має явні переваги: простота, відсутність формалізму, економічність, гнучкість.

В даний час розроблено багато видів і технік медіації (трудова, сімейна, відновна, наративна, оцінна і ін.). Освоєння навичок медіації відкриває широкі можливості для успішної професійної самореалізації фахівця в області гуманітарних наук (психолога, конфліктолога, юриста, педагога, соціолога) в області посередництва і примирення.

Про результатах емпіричного дослідження, можемо сказати, що, безумовно, медіація має значні позитивні риси. По-перше, Закон про медіацію закріплює свободу вибору. Свобода проявляється при виборі процедури

медіації. Сторони самі визначають кандидатуру медіатора, процес проведення медіації, умови укладення угод, але в рамках строго встановлених законом терміни. При судовому розгляді, сторони підкоряються встановленому порядку, виконання судових рішень, тим самим одна зі сторін вважається прогнала і залишається незадоволеною результатом.

По-друге, застосування процедури медіації знижує навантаження суду. У провадженні суддів знаходиться величезна кількість справ. Згодом вони не можуть фізично впоратися з цим обсягом, що в кінцевому підсумку позначається на якості прийнятих рішень.

По-третє, процедура медіації є конфіденційним. Якщо сторонами є суб'єкти підприємницької та іншої економічної діяльності, то дана процедура для них є краще. Інформація, отримана під час вирішення конфлікту, залишається в рамках процедури. Законом про медіацію закріплені виняткові випадки розкриття відомостей, що забезпечує інтереси сторін і не виносить спір на публічне обговорення.

По-четверте, ризик медіації мінімальний. Сторони в будь-який момент можуть відмовитися від подальшого проведення процедури, якщо вважатимуть, що конфлікт поза втручанням суду не може бути дозволений.

Крім переваг, медіації притаманне і недоліки, які виражаються в наступному.

По-перше, ефективність застосування процедури медіації залежить від волі і бажання сторін. Якщо сторони не бажають співпрацювати, то шанси прийти до компромісу мінімальні.

По-друге, відсутність досвіду застосування процедури медіації, що складається на недовіру до даного інституту. Багато людей не знають про даному способі врегулювання спору, що не поминають його суті і переваг. На жаль, судді на стадії підготовки справи до судового розгляду не пропонують сторонам вдатися до процедури медіації, як це прописано в законі, не пояснюють порядок, терміни і наслідки укладення медіативного угоди.

По-третє, багато питань викликає особистість медіатора і його професійні якості. Ефективність медіації залежить від юридичної підготовки медіатора. Він допомагає сторонам домовитися, зберегти дружні відносини. В даний час програма підготовки медіаторів не досконала. Фахівці в сфері медіації пропонують ввести в юридичних вузах курс навчання медіаторів, тому що є матеріальна основа, висококваліфіковані викладачі, досвід і методика навчання.

В основному за допомогою процедури медіації в 2018 році було вирішено близько 10 справ: житлового, земельного, трудового, цивільного характеру. Основна причина низьких показників полягає в тому, що судді на стадії підготовки справи і на стадії судового розгляду не роз'яснюють сторонам права на звернення до медіатора. У 2019 році, на жаль, досвіду застосування медіації не було. Тому головним завданням є просвітництво мас населення в ЗМІ, проведення бесід, семінарів, що стосуються питань проведення медіації, з метою формування довіри.

Для вдосконалення законодавства в сфері медіації в даний час обговорюються перспективи подальшого розвитку даного інституту.

Відомо, що право на звернення до медіатора може бути реалізовано як до, так і після порушення цивільної справи. Отже, можна виділити два напрямки розвитку медіації - позасудове і судове. Закон про медіацію розрахований на застосування позасудової медіації, хоча і містить положення про можливість звернення до медіатора і після порушення справи. Судова медіація не регламентована в повній мірі, що вимагає внесення зміни в Закон про медіацію та інші акти.

Постулатом є добровільність укладення угоди про застосування процедури медіації. Сама добровільність не виключає обов'язковості можливості обов'язкової явки до медіатора. Така обов'язковість стосується лише судової медіації. Не можна виключати обов'язковості при позасудової медіації в силу угоди сторін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аллахвердова О.В. Школа посредничества (медиации) //Третейский суд. 2006.№ 3.С.161-172.
2. Аллахвердова О.В. Этапы развития медиации (из опыта работы Санкт-Петербургского Центра развития конфликтологии) //Третейский суд. 2007. № 3. С.146-152.
3. Балашова И.Н., Балашов А.Н., Зайцева А.И., Захарьящева И.Ю., Альтернативное разрешение споров //Российская юстиция. 2011. № 3. С. 29.
4. Брыжинский А.А. Альтернативное регулирование правовых споров и конфликтов в России: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саранск. 2005. С. 104-105.
5. Великое искусство медиации. Инновация в судебной деятельности: первый
[//http://perevolotsky.orb.sudrf.ru/modules.php?name=press_dep&op=1&did=183](http://perevolotsky.orb.sudrf.ru/modules.php?name=press_dep&op=1&did=183)
(дата обращения 17.04.2013г.).
6. Вольтова А.К. Состояние и перспективы сокращения нагрузки на судей //Журнал российского права. 2010. № 10. С. 86-87.
7. Вступительное слово Президента Российской Федерации В.В. Путина на VI Всероссийском съезде судей (30 ноября-2 декабря 2004 г.) //Вестник ВАС РФ. 2005. № 1. С 5.
8. Гражданский процесс. Учебник.2-е изд., перераб. и доп. /Под ред. М.К. Треушникова. М.: Издательский Дом «Городец», 2008. С. 64.
9. Гражданское право. Учебник. 2-е изд. /Под ред. Е.А. Суханова. В 4 т. Т.1.М., 2008. С. 90.
10. Давыденко Д.Л. Европейский союз закладывает основы развития примирительных процедур //Закон. 2003. № 12. С. 23-35.

11. Давыденко Д.Л. Медиация как примирительная процедура в коммерческих спорах: сущность, принципы, применимость //Хозяйство и право. 2005. № 5. С. 73-75.
12. Директива 2008/52/ЕС Европейского Парламента и Совета Европейского Союза от 21.05.2008 относительно некоторых аспектов медиации в гражданских и коммерческих делах //Третейский суд. 2008. № 5. С. 139 — 148.
13. Зипунникова Н.Н., Зипунникова Ю.Н. Идея примирения в истории российского гражданского процесса (законодательное закрепление и доктринальное обоснование) //Арбитражный и гражданский процесс. 2011. № 9. С. 10-12.
14. Калашникова С.И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции: Автореф. дис. ... д-ра (канд.) юрид. наук. Екатеринбург. 2010. С. 36.
15. Карпенюк О.С. Правовое регулирование посредничества при разрешении внешнеэкономических споров: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 2008. С. 6.
16. Карякина О.В. Зарубежные модели медиации в современном российском праве: эффективность реализации //Юрист-Правоведь. 2011. № 4 (47). С. 86-92
17. Карякина О.В. Идеи примирения и посредничества в отечественной и зарубежной политико-правовой мысли //Философия права. 2010. № 3. С. 56-58.
18. Коннов А.Ю. Понятие, классификация и основные виды альтернативных способов разрешения споров //Журнал российского права. 2004. № 12. С. 120-131.
19. Кузбагаров А., Загайнова С. Об использовании примирительных процедур при осуществлении правосудия по спорам частноправового характера. //Арбитражный и гражданский процесс. 2006. № 2. С. 25-28
20. Лазарева О.В., Тихонова Е.В., Старостин М.Е. Комментарий к Федеральному закону от 27.07.2010 № 193-ФЗ «Об альтернативной

процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации)» // <http://www.profmediator.ru/ru/stranitsi/komentarii-k-fz-n-193-fz-ot-27-iiulya-2010-g> (дата обращения 13.11.2012г.).

21. Лисицын В.В. Полтора века медиации в России // Медиация и право. 2008 № 8 URL: http://mediationandlaw.ru/index.php?id=sale&sh=82&is_country=RU&s_provider=mts&s_pair=2b6838 (дата обращения: 24.03.2012г.).

22. Модестов В.А, Модестов А.В. Понятие и сущность медиации в современной России // <https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:kwkbp8oksakJ:library.krasu.ru/ft/ft/b72/0227142/f/10/37a> (дата обращения 28.10.2012 г.).

23. Насыров Р.В. О коммерческих судах в России // Российский юридический журнал. 1996. № 2. С. 134.

24. Носырева Е.И. Становление института медиации в России // Российская юстиция. 2012. № 9. С. 18-20.

25. Носырева Е.И., Стернин И.А. «Посредничество» или «медиация»: к вопросу о терминологии // Третейский суд. 2007. № 1. С. 10-13.

26. О применении процедуры медиации при рассмотрении гражданских дел судами // http://salsky.ros.sudrf.ru/modules.php?name=press_dep&op=1&did=113 (дата обращения 11.04.2012г.).

27. Овчаренко Т.В. Роль суда в примирении субъектов спорного правоотношения // Закон. 2011. № 11. С. 156.

28. Плешанов А.Г. К вопросу о принципах современной системы гражданской юрисдикции России // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. 2006. № 5. С. 120-141.

29. Плешанова О.А. Станут ли примирителями судьи в отставке? // zakon.ru/Blogs/mediaciya_dlya_sudejskogo_soobshhestva__stanut_li_primiritelyami_sudi_v_otstavke/3842 (дата обращения 13.04.2013 г.).

30. Проект Федерального закона № 121844-6 «О внесении изменений в отдельные законодательные акты в связи с совершенствованием примирительных процедур» //СПС Консультант Плюс. Весна. Выпуск № 17.

31. Решетникова И.В. Перспективы развития посредничества в российском праве // юридический журнал. 2005. № 1. С. 98-100.

32. Решетникова И.В. Право встречного движения. Посредничество и российский арбитражный процесс //Медиация и право. Посредничество и примирение. 2007. № 2(4). С. 53-55.

33. Рожкова М.А. Кто такой примиритель и нужен ли ему «свой» закон«? //Закон. 2007. № 11. С.180.

34. Салогубова Е.В. Римский гражданский процесс. /Под ред. М.К. Треушникова. М., 1997. С. 41.

35. Семеняко М.Е. К вопросу об актуальности процедур альтернативного разрешения споров в суде //Российский судья. 2009. № 7. С. 25.

36. Советский гражданский процесс. Учебник. 2-е изд. испр. и доп. /Под ред. М.А. Гурвич. М., «Высшая школа». 1975. С. 164.

37. Солохин А. Медиация быть — или не быть //Юридическая газета. 2011. № 11. С. 33.-35

38. Тихомирова Ю.В. Понятие гражданского судопроизводства и деление его на виды в теории гражданского процессуального права //Юриспруденция. 2003. № 1. //http://www.pravorggu.ru/2009_13/tihomirova_22.shtml (дата обращения 6.03.2013 г.).

39. Шестакова Е. Медиация — российский вариант //ЭЖ-Юрист. 2011. № 31. С. 19-20.

40. Юдельсон К.С. Советский гражданский процесс. М.: Госюриздат. 1956. С. 513.

41. Яковлев В. Ф. Судей в отставке необходимо задействовать в медиации

//http://www.rapsinews.ru/legislation_news/20120403/262664389.html(дата

обращения 29.01.2013г.). 57. Ярков В.В. К проекту Федерального закона «О примирительной процедуре с участием посредника (процедуре медиации)» //Третейский суд. 2006. № 6. С. 20-22.

42. Яковлев В.Ф. Доклад «Об итогах работы арбитражных судов в 2003 году и основных задачах на 2004 год» //Вестник ВАС. 2004. № 4. С. 8-12.